

LUCEAFĂRUL

ANUL V — Nr. 10 (93) — 15 MAI 1962

REVISTĂ A UNIUNII SCRITORILOR DIN R. P. R.

APARE LA 1 ȘI 15 ALE LUNII — 12 PAGINI — 1,50 lei

Anii tineri

de **Niculae Stoian**

Și totuși nostalgia zadarnic ne încearcă,
Călar de-om preda ștafeta la ceasul hotărât!
Cu drag, copilăriei căreia mai ieri parcă
Abia-i legam cravata cea roșie la gât.

Ca trenuri încărcate cu brigadierii ni-a anii,
Se duc și-n urmă orice regrete-s de prisos
Că dărulii cu totul acelorași strădani!
Ne câștigăram dreptul de a trăi frumos.

O flămură de luptă, de-aceia, viața toată,
Rămâne amintirea acestor tineri ani,
O flămură pe care nu este nici o pată
Lubrită de prieten, temută de dușman!

Tînăr constructor

de **Ilie Constantin**

Ca niște pleoape bat florile
pe creanga dintre noi
și privirea mea în salt spre schele
se cumpănește zăbovind lingă corole.

Te voi privi prin această
creangă tînădă
cu pietelja amărui, prietene.

Astfel gesturile tale
par și mai lene
de parcă n-ai vrea să se rupă
nici-o petală
din creanga înflorită
ce te-nconjoară-ntr-ag.

Dar tu lucrezi din totdeauna
printre arbori,
printre podoabetele anotimpurilor toate,
zidurile înălțate de tine păstrează
măresmele anilor,
gustul,
lumina,
(de-aceia vor dura prin ani, de-a lungul!)

Tînăr pășești,
lingă zborul
păsărilor, pe schele, îndrăzneț,
și privirea mea,
luminată de florile ce-o întretate,

te cumpănește în văzduhul primăverii.

Maturizare

de **Petre Ghelmez**

Orunde merg: pe Jil, pe Tirnave,
Răspunsurile mele sînt grave!...
De-acum, trebuie să le știu pe toate:
Și cum se poate și ce nu se poate!
Stenua mă-ntreabă unde-i locul?
Pulul de galjă — că nu știe
Lecția la citire și geografie.
Uite, și gîla răsturnată la soare,
Cerindu-se arată cu 100.000 de tractoare!
Mă-ntreabă unde să-și ducă poleul — albina,
Parcă mi-a trimis un ecou și uzina,
Parcă și norul, parcă și frunza, și strada...
Răspunderile vin ca grămada.
Pînă mai ieri, pînă aseară — străine,
Azi noaptea și-au înflăcă rădăcinile-n mine.
Și vor să se înalțe, spre lumină, să crească...

Trebuie, pe toate, să le fac să rodească!

ION MICLEA

TÎNĂR OTELAR

„Partidul și guvernul au deschis în fața tineretului nostru posibilitatea de a cucerii cele mai înalte culmi ale științei, de a-și îndeplini visurile cele mai cutezătoare. Este o adevărată bucurie să înveți în orinduirea noastră socialistă, care creează asemenea posibilități pe care nici nu le poate visa tineretul din țările capitaliste”.

(Din Cuvîntarea tovarășului Gheorghie Gheorghiu-Dej ținută la adunarea festivă a tineretului din Capitală, consacrată celei de-a 40-a aniversări a creării Uniunii Tineretului Comunist din România).

TINERETE COMUNISTĂ

Istoria n-are alt mod de a consemna primăverile decît în raport cu intensitatea și dimensiunea evenimentelor care se fixează durabil în splendida lor frumusețe. De aceea, dincolo de generosul incendiu vegetal pe care îl dezlănțuie anotimpul cel tînăr, primăvara lui 1962 s-a proclamat grandioasă și unică prin semnificațiile majore cu care a fost investită, prin izbînzile pe care le îmbrățișează, prin punțile de aur aruncate spre un viitor pe care îl visăm, îl presimțim, îl vedem, îl cunoaștem. Trăim, cum se spune, o nemaipomenită primăvară, copleșitor de bogată în fapte, idei, năzuințe, prezentă fiind, în exuberanța și dezlănțuirile ei, memoria vie a multor primăveri care s-au perindat pe la noi și, în deosebi, a celor care vor veni, aducînd pe meleagul dintre Dunăre și Carpați, sub un cer de culoarea speranței, zorii comunismului.

Primăvara lui 1962 s-a înscris în fila istoriei prin marea izbîndă a poporului nostru, sărbătorită sub auspiciile bogatei renașteri a naturii patriei: *socialismul a învins definitiv la orașe și sate*. Recentă Plenară a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc

Romîn și sesiunea extraordinară a Marii Adunări Naționale au consfințit această măreață victorie ce întruchipează înfăptuirea celor mai înalte idealuri pentru care au luptat, ne-precupețind jertfe, cei mai buni fii ai poporului. Dacă ar fi să rezum într-o singură frază sentimentele bucuriei, emoției, mîndriei trăite, cu acest prilej, de tineretul patriei noastre, aș formula, prin aceste cuvinte, convingerea colectivă, adînc pămînteană, patetică: *Noi, tovarășii, vom trăi și vom munci în comunism*.

E strigătul tineretului nostru fără de moarte. Și, ca o confirmare simbolică a acestei mari aspirații, ca un moment suprem al răspunderii, a fost sărbătorită, tot în această primăvară, tineretea comunistă, împlinindu-se 40 de ani glorioși de la crearea Uniunii Tineretului Comunist din România. 2 Mai a devenit Ziua Tineretului, simbol al luptei uteciste. Tineretului îi stă bine cu primăvara.

Ne sînt vii în minte și inimă cuvintele pe care tovarășul Gheorghie Gheorghiu-Dej le-a rostit, despre tradițiile de luptă ale tineretului, în adunarea festivă din Palatul Republicii. În ele vedem un inspirat și cuprinzător

portret colectiv al tineretului patriei noastre, o strălucitoare și limpede oglindă în care generația tînără își recunoaște chipul în adevăratele sale dimensiuni:

„Așașamentul față de partid, dragostea fierbinte față de popor, dorința de a săvîrși fapte mari spre binele patriei, optimismul și încrederea nestămutată în viitor — iată ce caracterizează tineretul patriei noastre”. Îndreptățita mîndrie, pe care aceste cuvinte părintești o stîrnesc în noi, aș numi-o, înainte de toate, răspundere, străduință neostotită de a fi la înălțimea sarcinilor de luptă, de muncă, de învățătură pe care ni le încredințează Partidul.

În clipa cînd, dumneata, cititorule, parcurgi aceste cuvinte, în țară au loc, pesemne, zeci și zeci de adunări tineretului, ale căror dezbateri se inspiră din documentele acestei glorioase aniversări a luptei revoluționare a tineretului. Și nu mi-e greu să aud aceste monologuri-angajament, menite să prefigureze sensul și valoarea ideilor înscrise la ordinea zilei.

Într-o mare uzină, sub cerul de sticlă și oțel al halei de forjă:

— Să ne avîntăm, tovarășii, cu pasiune comunistă, în lupta pentru o înaltă însușire a tehnicii noi. Trebuie să perseverăm pe drumul acesta, alături de muncitorii mai vîrstnici, și, învățînd de la ei, să promovăm tot ceea ce este nou, înaintat, în producție. A sosit vremea ca fiecare dintre noi să fie, nu lucrător, ci un muncitor-gînditor...

În brigada de cîmp, sub soare, în pauza de lucru, la amiază:

— Nu mai avem dreptul să învățăm agro-

tehnica după ureche. Căii noștri de bătaie sînt știința, calculul, experiența, mașina perfecționată, învățătura, orizontul larg, chibzuiala și, înainte de toate, conștiința menirii noastre de stăpîni pe marile moșii ale agriculturii socialiste...

Într-un amfiteatru studențesc, împodobit cu lozincă lui Lenin: „Învățați, învățați, învățați!”:

— Partidul ne-a incendiat cu pasiunea cunoașterii, ne-a deschis căile spre înaltele culmi ale științei. Vom răspunde cu însuflețire grijii lui părintești, întorcîndu-ne de unde am plecat, în fabrici, în mine, pe șantiere, la cîmp, și vom spori bunurile materiale ale societății...

Partidul pune la îndemîna tineretului, prin cuvintele tovarășului Gheorghie Gheorghiu-Dej, un adevărat cod moral al tînărului comunist: „Utemiștii, toți tinerii trebuie să fie oameni de voință și caracter, cinstiți și modesti, pregătiți să lupte cu orice greutate, prezenți mereu acolo unde se hotărăște îndeplinirea sarcinilor, intransigenți față de concepțiile înapoiate, față de orice manifestare a ideologiei burgheze”.

Ne vom cheltui cu drag și din belșug puterea de muncă, gîndul înaripat, optimismul, îndrăzneala, fantezia, dragostea și talentul, pentru cucerirea acestor înalte virtuți.

Da, e primăvară în toată puterea cuvintului. Sub risul soarelui, generația tînără, alături de întregul nostru popor, celebrează bucuriile luptei, ale tineretului și izbînzilor socialismului.

Pop Simion

MOMENT ISTORIC:

SESIUNEA EXTRAORDINARĂ A MARII ADUNĂRI NAȚIONALE
de PAUL ANGHEL

MARCEL BRESLAȘU
DESPRE MĂESTRIA LITERARĂ

FRANCISC MUNTEANU; PRIETENUL MEU

Sint, precum relevă Ov. S. Crohmalceanu, în pântruțioarea analiză pe care o întreprinde în Gazeta Literară...

Virtutea de căpetenie a unor povestiri ca acestea — virtute proprie în genere prozei lui Francisc Munteanu...

Oroarea, nu numai de pompos, de retoric, de grandilocvent, ci și de banal, de inerția stupidă, e o calitate de preț a prozei lui Francisc Munteanu...

D. Micu

Foto: DAN GRIGORESCU

mult e dulce

„La începutul războiului de independență a țării, de la 25 august la 1 septembrie 1977...

de parodie. Desigur, toți sînt enbușulați de spaimă, de temerea că bomba o să explodeze, indiferent în mîna cui...

din todeauna pe tradiții lumii, identitate vizuală lor, perspectiva, mai apropiată sau mai îndepărtată, a înălțimii lui...

Literatura fără artă e un non sens

(Cîteva observații asupra volumului

„ZBORUL ȘOIMULUI” de Marin Mihalache)

Cu bucurie și cu explicabile emoție am început să citesc volumul „Zborul șoimului” al lui Marin Mihalache.

În perspectiva acestei laturi a educației comuniste a tineretului, o carte ca „Zborul șoimului” nu poate fi decît salutară, tocmai pentru că ea poate oferi cititorilor de azi...

Toate acestea le aflăm din cartea lui Marin Mihalache. Și totuși volumul nu satisface pentru că, deși are 300 de pagini...

Pe marginea acestei deficiențe — pe care noi o considerăm destul de gravă — se ridică o problemă a cărei importanță depășește evident aprecierea cărții...

În „Zborul șoimului” însă nu aflăm nimic despre eforturile pe care a trebuit să le depună Constantin Godeanu pentru a fi la înălțimea luptei și a sarcinilor ce i se încredințează...

N-avem intenția, scriind aceste rânduri, să minimalizăm efortul depus de Marin Mihalache. Dimpotrivă, efortul ca atare ar trebui încurajat.

Mihai Novicov

cronica literară

Temperament structural liric și muzical, înzestrat în grad egal cu o viziune plastică a realității, Tiberiu Utan cultivă cu predilecție cîntecele și viziunea picturală a stampei...

florile-l sub cerul nostru roadele-și dădura, / Îmi revii în minte cîntec de brigadă, / izbucnești ca o detonătură...

De la forma cu iz dialectal „hodinesc”, folosită cu discreție nu pentru pitoresc, ci pentru culoare, la expresia afonistică-populară...

pune-n brazdă”, e mîndria profund omenească pe care a răsădit-o în înălțătoare / Partidul clare noastre muncitoare...

sud sudin / sub pînteni vîntului / Rusia anilor de studenție. („Rusia”) Dragostea și recunoștința pentru marea țară a constructorilor comunisti...

Tiberiu Utan: VERSURI

tar, muzical și plastic: „Frumoase versuri spune țara / de dimineață pînă seara. / Vibrînde, ninse de lumină, / ascultă: le desprîn în zori / pe cînd se-ndreapă spre zîmă / coloanele de muncitori...

contemporan sint redată prin aruncarea simbolică a buzduganului: / De ce o cineva să te măsoară — aruncă buzduganul de trei ori...

de I. D. BĂLAN primă, nu în toate poeziile cu aceeași forță, desigur, stările afective ale constructorilor socialismului, renașcuti sub forța creatoare a partidului...

Stampa lirică, cealaltă modalitate a poeziei, e cultivată, mai cu seamă, în poeziile din ciclul „Cărbuneros” — Lupeni, 1929, realizat înegal și „Povestiri din Boemia”...

Pentru a ilustra această calitate a creației lui Utan ar trebui citată cea mai mare parte a volumului, compus din poezii concentrate, bine delimitate, cu rădăcini profunde în folclorul și, totodată, cu afinități certe cu cele mai noi curenturi lirice.

INTERVIU

cu

M. Breznan

despre

MĂESTRIA LITERARĂ

E adevărat că genul interviu, scris cu condeiul sau înregistrat cu urechea, ține numai de gazetărie nu și de literatură, încercăm totuși, în acest gen, foarte puțin agreat de conștienți, să înregistrăm pe cîte-o pagină, măturisiri cu osebire prețioasă pentru tinerii poeți și prozatori, măturisiri privitoare la măiestria și arta literară, evocări ce se integrează de fapt în istoria literaturii și care, ar rămâne neștiute, literatura orală reavind nici durată, nici precizie.

Sarcina ce ne-am luat este total ingrată, ea stă în esență în adevăr, reportajul trebuie să revină telefon, reportajul devine un muzicant plictos și pentru înțelegerea și graba cu care a răspuns dimineață întreagă — la rispa de energie spirituală formă, al stenografului și în țoia cărții, condeii

Cum se fac versurile?

— La prima dvs. întrebare caut și eu să-mi răspund de-o vîntură de om și nu m-aș încumeta să cred că am găsit răspunsul. În orice caz, și în limitele în care un astfel de răspuns ar putea fi dat, el n-ar avea decît un caracter anecdotic, autobiografic, interesind, poate, cîndva pe vreun cercetător, dar niciodată pe vreun alt poet, mai tînăr sau mai puțin experimentat.

Sincer vorbind, cred că versurile nu se fac. Voi ilustra acest punct de plecare cu o istorioară: acum vreo 15 ani, un tînăr, care simțea că are velenită poezia, mi-a spus într-o zi că a scris o poezie foarte frumoasă, adăugînd că e vorba de ceva cu totul secundar.

— Mai rămîne s-o pun în versuri!
A gândi versul, poezia, elaborarea, sau așa cum sună întrebarea — „facerea acestora” în mod independent, autonom de fondul de idei comunicat, este gresala de bază și a practicii și a criticii formaliste. Versurile se fac — dacă e vorba să vorbim așa, — la tensiunea și incandescența ideii pe care trebuie să o cărușească; ritm și rimă, asonanțe, arhaisme, sau neologisme și cîte și mai cîte prin care s-ar putea împleti o definiție, rămîind de ordinul tratalor de versificație, al studiilor de poezică și prozodie, înregistrînd și ucigînd, în același timp, fenomenul.

Să-mi fie iertată apropierea pe care o fac, dar în materie de creație joacă un rol insemnat aceleși legi ca și în aceea a procreației. Tratamente pot da, cel mult, sfaturi de igienă și profilaxie; ele nu vor pune nicodată ce este iubirea și nici nu vor putea da viață rodului unei iubiri. Pentru noi, poezii angajați, „a face versuri” este o dăruire, este un act de pasiune, un act de credință.

Cred că s-a exagerat de către unii critici caracterul didactic al cărții mele „Dialectica poeziei”. „Cîntecul despre cîntec” — așa cum zice subtilul — nu-și propun și, precum vedeți, nici nu-și puteau propune să dea cuiva vreun îndreptar în acest domeniu, ci repetă, la mai mult de un sfert de veac distanță, versurile din primul meu volum („Cîntecul cîntărilor” 1934):

„Decît un sfînic la răsucire mai bine o îndoaială
— Oculul face parte din drum și rispa din socoteală”.

Așadar, la prima d-voastră întrebare n-am răspuns.

Metafora îmbătrînește sau este nemuritoare?

— La această întrebare răspund cu multă fermitate: metafora nu îmbătrînește, metaforele însă da!

Mă explic. Metafora face parte din limbajul cel mai strict, aș zice chiar cel mai gregar al gândirii, nu numai atunci cînd trebuie să slujească drept vehicul de comunicare între oameni, ci chiar și în soliloquiu. Ea dă relief materiei prime, rămîind însă substanță; în clipa în care încetează să fie un veșmînt total, aderînd la însăși esența gândirii, nu mai e metaforă, ci suneții-cu-cum-vreți; beție de cuvinte, comentariu sterp, aluviune întimplătoare și aventuroasă.

Cîtă vreme se va mai întimpla — și se va mai întimpla pînă la capătul vremurilor — ceea ce vă povestesc acum, metafora rămîne, așa cum spun-neam, modalitatea cea mai directă de gîndire:

Locuiesc într-o alee pe care nu intră mașinile decât la pas și copiii se joacă de cum s-au ridicat — copăceli, în mijlocul străzii. Un prieten al meu, pe nume Cornel, — trei ani și jumătate — m-a interpretat într-una din zilele acestea:

— Nene, pipa fluieră?
— Nu fluieră, puile, dar de ce mă întreb?
— Peică — spune Cornel — seamănă cu o „mocolocivă”!

Îată mecanismul metaforei. Forma lulei, fumul care iese din ea, puțaiola bătrînului prieten, poate și alte elemente, misterioase pentru mine, au delectat acest mic și fermecător poem.

Un alt Cornel îmi trimite, dintr-un sat moldovenesc, versuri însoțite de o scrisoare destul de vehementă — ceea ce mă face să-l bănuiesc foarte tînăr — prin care îmi cere opinia asupra producției sale literare. Cum mi-a acordat, în zisa misiivă introducîndu-mă, o lună de zile, mai am încă răgaz să-i răspund. Decamdată să mă opresc la o metaforă foarte izbutită, deși folosind elemente, ca și zice astfel, foarte uzate:

„Zborul unui corb, dragostea noastră, un fluture, ochii noștri, lumina”.

huma! repetarea unei imagini care pare să molipsească, la un moment dat, o generație sau întregul front literar, ci și insuficiența diferențiere în crearea unui vocabular propriu, a unei topici și chiar a unei sintaxe individualizate, firește rămîind în spiritul limbii, ca un cuvîncios slujitor al ei.

— Făcăm, zilele trecute, într-o conversație, observația că, dintre toate genurile literare, singur poezia nu cunoaște, în istoria ei, vreun caz de „colaborare”. Au existat colaborări între doi dramaturgi, între doi romancieri, între doi libretști de operă, între doi povestitori pentru copii (Ilf și Petrov, Melhai și Halevy, frații Grimm, frații Goncourt, frații Tharraud, — și remarcăți că e vorba adesea

și faptelor de azi, poate fi oglîdit în mod firesc la tonalitatea epică, repetînd și aci că între aceste limbaje nu există nici ziduri chinezești și nici măcar pereți de mucava, „epic, liric și satiric / despărțite-n mod empiric”, reprezentînd în fond probleme de vocabular și nu de mesaj.

Să mai adaug ceva despre actualitatea fabulei? Cred că nu e locul. Vreau numai să amintesc cele spuse tot în cadrul unui interviu. În acest domeniu, ca și în toate celelalte, s-a produs un salt calitativ. Fabula nu numai că a rămas actuală, dar este mai actuală decît orînd; de abia acum ea își poate atinge obiectivele sale finale: nu numai învierea și înfierarea, ci și corijarea celui vizat (ntre egali).

Dar întrebarea d-voastră se referă și la acele genuri către care cred cu că se va îndrepta atenția poezilor în viitor, în condițiile comunismului și ale intrării omului în Cosmos. Păreră mea este că atingerea acestei înalte trepte a civilizației umane, realizînd, printre principiile enunțate în solennă proclamație a Comitetului Central al P.C.U.S., și fericirea omului, una din formele primordiale ale acestei fericiri va consta în eliberarea de o serie de griji, frămîntări, apăsări materiale, în eliberarea unui mare număr de ore pe care omul le va putea consacra îmbogățirii și împodobirii lui sufletești; că un nou și splendid suflu de lirism — expresie a acestei fericități colective și, integrată în ea, individuale, — va anima literatura acelei epoci pe care unii o vedem cu ochii minții și cei mai tineri o vor vedea adevărat.

În fiecare etapă a ei, istoria omenirii a cunoscut alternanța patosului epic și o ezuziunii lirice. Cred că și în această încumare a lungului și anevoiosului drum către fericire, zberziterii patetice a sevelelor îi va urma gîngașa involburare a flozii.

Ce relații stabiliți între talent și cultură?

— Lucrurile se leagă foarte organic. Omul societății socialiste, al societății comuniste, este, înainte de orice, omul înaltului culturii. Citatul, este din Karl Marx: „Cuma ne-am putea închipui că un scriitor, chemat — în măsura în care este chemat — să contribuie la formarea culturii cetățenilor săi, ar putea fi el însuși lipsit de o vastă și multilaterală cultură?”

Dacă vorbim — și vorbim pe drept cuvînt — despre o nouă Renaștere ca să definim epoca noastră, evul nostru, apoi aceasta i-a caracterizat pe cărturarii Renașterii, cultura care îngloba suma lucrurilor cunoscute în perioada aceea, îngăduindu-le, astfel, să ducă gîndirea mai departe. Așa a fost și în cetatea greacă, cu alți mai mulți lucru este necesar, îneluctabil, în ceea ce ne privește pe noi.

Tot Marx răspunde cîndva la întrebarea, „care este maxima lui favorită?”, citîndu-l pe Terențiu în faimosul lui aforism: „Homo sum...” — sint om și nimic din ceea ce este omenească nu-mi poate rămîne străin.

Oare poate un scriitor, în epoca noastră, a construcției și desăvîrșirii socializării, să se dispenseze de a cunoaște totul și ceea ce este în jurul său — ceea ce numim noi, în mod curent și poate impropriu, „documentare”, eu aș zice „trăire” dacă termenul n-ar fi fost compromis de existențialiști, — de a fi prezent în prezent cu toate premisele și antecedentele pe care acesta le însumează, cu toate perspectivele pe care le deschide?

Actualitate nu înseamnă de altățiere-seară pînă poimîne dimineață; și pentru a rămîne în domeniul literaturii, piesele lui Brecht, „Galileo Galilei” care se petrece în prima Renaștere sau „Mutter Courage” a cărei acțiune se desfășoară în vremea campaniilor imperiale, sînt la fel de actuale ca și „Ascensiunea lui Arturo Ui” care se întîmplă astăzi, prin conținutul lor, prin poziția de pe care afirmă și contestă marea dramaturg contemporan.

Să ne înțelegem. Vorbim despre cultură, trebuie s-o delimităm de o altă noțiune cu care este adesea corcicită. Cultura nu este numai informare, acumulare cantitativă de noțiuni în variate domenii, ci salt calitativ (și aci) capacitatea de asociere rodnică, „creatoare, de circulație liberă și, în același timp, orientată, a materialului adunat. Am văzut oameni cu lînjă care știu mult mai puține lucruri decît unii belferi. Problema este la ce slujește această cultură pentru tine însuși, în ce fel slujești cu ea prin iradiere în jurul tău și, ca un caz particular, în ce fel se reflectă ea în opera artistului, în jurul aparatului științific trimis cu asterisc în josul paginii, ci prin vastitatea și profunzimea viziunii cu care cuprinzi și reflectezi lumea.

Coborînd nițel de pe caii mei cei mari, să spunem, pe marginea întrebării raporturilor dintre cultură și talent, că asimilarea unei culturi evită cel puțin reluarea unor experiențe de mult consumate, redescoperirea unor teritorii foarte frecventate și asigură sporirea numărului de talente care nu se cred geniale.

Am auzit că unii tineri poeți nu-i citesc pe înaintași clasici ori contemporani... „ca să nu mi-o influențăm!” Ce să spun? De multe ori se cunoaște că n-au fost influențai nici în materie de ortografie și de acorduri gramaticale.

Am fost multă vreme dascăl la universitate, primesc și eu, ca și alții de vîrsta mea, un destul de copios curier poetic. Talente întîlnitești cu ghotiura, dar care, fără cultură (spun „cultură” ca una din formele muncii), fără strădănia îndărătnică de a valorifica grăuntele de talent însemîntîndu-l în pămînt generos și reavîm, se pierd și pentru ei înseși și pentru cultura pe care ar fi putut-o sluji cu talentul lor.

— Dar între tradiție și inovație ce relații sînt?

— Privitor la tradiție și inovație, am răspuns în multe rînduri și, mai ales, prin ceea ce eu însumi am așternut pe multe tate de pagină. Mai voi mărgini și aci la o istorioară dintr-un domeniu alăturat, acela al muzicii. Unul dintre cei mai iconoclaști inovatori ai secolului nostru în domeniul limbajului

muzical, Schönberg, după ce purfase crîncene bășăli pentru a da drept de cetate formelor noi, descoperite de el, pe patul morții a rostit acest cutremurător cuvînt: — Mai sînt altele de făcut în domajor!

Nici aci nu voi trage morala fabulei, dar poate trebuie repetat de către mine, ca de către toți, să nu uităm — oricît am inova — imensa și neepuizabilă lecție a folclorului, nu pentru că rimează și rimează versul, ci pentru îndrăzneala expresiei, pentru precizia ei, pentru sobrietatea ei, pentru capacitatea ei de percuție. Folclorul nu este nici în fapt și nici nu trebuie să devină o piesă de muzeu, ci să rămîină învățătorul nostru de fiecare clipă, viu și vivifiant. Adevărată cultură, — tot despre ea vorbim — începe cu această cunoaștere, cu această însușire a ceea ce au cristalizat gîndirea și simțirea propriului tău popor, pentru că aceasta riscă cel mai puțin să devină cultură „livrescă”. Dovadă că a trăit peste veacuri, fără a fi consemnat în vreo carte, trecînd din gură în gură și din inimă în inimă.

— Vers alb sau vers clasic?

— Da, mai este încă o trăsătură a folclorului sau, mai bine zis, o dimensiune a lui: aceea de a fi memorabil nu numai din veac în veac, ci pentru fiecare în parte. Înveți un cîntec popular fără să-ți dai seama măcar că faci un efort de memorie. Să nu credeți că mă abat de la subiect; sînt în miezul lui. Cunoscedesc pînă la urmă a actorilor puși să învețe unele poezii așa-zise „în versuri libere” pe care le pot imagina în cap mai grei decît proza. O vagă prezenție de ritm, șchioapătînd, niște rime care parcă se jenează să semene prea de aproape una cu alta pentru a rămîine fiecare originală, fac ca recitarea unor asemenea versuri să fie un calvar pentru cel ce le rotește. Oare nu este aci unecoi — și subliniez „uneori!” — numai o linie de slabă rezistență? Oare cîți poeți, practicînd acest gen de vers, sint capabili ei înșiși să-și învețe pe dinafară versurile? Rămîi unecoi cu sentimentul că ai comis indiscreția de a pătrunde într-un laborator a cărui ușă a fost lăsată, din discreție, întredeschisă și unde lucrurile mai stau claie peste grămadă, că totul este pe punctul să organizeze un viitor poem și că, luat prin surprindere, îți povestește de la obraz cam ce are el de gînd să scrie.

În felul acesta se am încheie ciclul cu postivitoria de la început a aceluia care urma să-și pună poezia în versuri...

Poate că ar fi bine să învățăm cîteva lucruri și de la tovarășii noștri muncitori din alte sectoare de producție. Ei, atunci cînd înovează, sînt preocupai să cîștige timp, să suprimă adeică timpilor morții, să dea muncii o mai mare productivitate, să facă economii de materiale. Nu sint, în ceea ce mă privește, pentru inovații în poezie care fac economie de materie cenușe, care evită timpilor morții, zorînd etapele și dînd lucruri neajunse la maturitate, rebuteri. Într-un cuvînt ca într-o mie, la întrebarea d-voastră privitoare la inovații și la versurile de diferite culori, cred că trebuie spus așa: alb ori altfel, versul să nu fie, în niciun caz, cenușiu. Și, dacă e vorba să-mi spun gîndul pînă la capăt, să fie roșu, fierbinte pînă la incandescență, ca și vremea pe care este chemat s-o cînte.

Natural, rîmîn la problema expresiei, roșu fiind aci simbolul conținutului, al nucleului de foc și, așa cum am mai avut ocazia să spun, nu măor nici patriotismul, nici atașamentul la cauza revoluției, al unui poet sau al altuia, al unui poem sau altuia, ca Pristanda, după numărul steagurilor fluturate, în opera respectivă.

— O amintire literară...

— Mai mi se întîmplă uneori să mi se spună că aș fi tînăr, la care răspund: — Da, dar, din păcate, de foarte multă vreme!

Să precizăm. Prima mea amintire literară este de la începutul secolului. E drept că aveam trei ani și jumătate, dar poate va surprinde că interlocutorul meu a fost Bogdan Petriceicu Hăjdeu, pe care mulți dintre cei realmente tineri îl vîd undeva pierdut în negura vremurilor.

Era cu cîteva luni înainte de săvîrșirea din viață a acestui mare cărturar și eu îmi petreacam — nu vacanța, fiindcă încă nu eram la școală, — ci lunile de vară, la niște neamuri la Cîmpina, ori, mai bine zis, la o școlă petroliferă din apropierea orașului. Într-o duminică, împreună cu cei la care eram găzduit, am vizitat castelul de la Cîmpina și am avut prilejul să-l văd pe Hăjdeu, în livada care nu știu dacă mai există, dar care atunci se întindea cît vedeai cu ochii de copil, cu silueta adusă de spate, a unui om care poate țesea pentru ultima oară din casa în care trăia, el însuși ca o nălucă, alături de nălucă adorată lău flice Iulia, stînsă încă în anii adolescenței.

Am încercat adesea să limpezesc imaginea de atunci de portretele din cărțile de școală, ori de pe copertile culegerii „Clasicii romini” și cred că undeva a rămas fixată în frîghețimea ei ingenuuă, a unei făpturi de basm, a unui unclieș așa cum și-l dorim închipirea băiețelului ce eram, Hăjdeu s-a ridicat și a desprins de pe o creangă un măr frumos și roșu, ceea ce se potrivea de mînuce cu basmul pe care îl trăiam; a mîngîiat mărul cu palma și, cu același gest, și capul copilului care îl privea fermecat și m-a îmbiat să-mi înving sfîla și să mușc din fructul pe care mi-l dăruise.

Am avut și mai tîrziu relații cu mulți alți scriitori, dar mărturisesc că eu nu fost alți de idilice, poate pentru că în vremea lui Hăjdeu încă nu începusem și eu să scriu.

Petru Vintilă

zicea cu reditează; ar fi venit cum așa, că țăraniu romîn e împăcat cu soarta sa, fie cum o fi. Repede s-au dezbătut țărani noștri de „tădarimul” lor. De zeci de ori i-am auzit pe țărani relatînd sesiunii cum au plantat cu vîi și livezi terenurile rîposce pe care „din moși strămoși” nu se cultivase nimic. Și iarășii alți zeci de delegați au povestit cum „în dinca secolei” au obținut 2800 și 3000 de kg porumb boabe la hectar. Unde-o mai fi începînd și fatalismul în mintea unor oameni care devin stăpîni ai naturii?

Firesc, s-ar mai putea comenta și explica încă pe multe pagini tot ce am auzit și am învățat la această sesiune.

REMUS LUCA

Oricîte comentarii însă ar urma, ele n-ar putea exprima mai profund, mai frumos și mai adevărat sensul și logica acestor precizări, decît au făcut-o înșii vorbitorii la sesiune. Îi citez pe Gh. Herța, președintele G.A.C. din comuna Ion Roată, regiunea București.

„Ce-am fi fost noi fără partid, fără ajutorul lui, fără cuvîntul lui înțelept? Am fi rămas robii moșierilor și capitaliștilor care ne-ar fi ruinat marea mișcare gospodăriei, așa cum vedem că se întîmplă azi în țările capitaliste.

Dar ce sîntem și cine sîntem noi astăzi? Poate că unii ar zice: tot țărani! E adevărat, tot țărani sîntem, dar întrebarea e: ce fel de țărani? Sîntem țărani colectivisți — și asta e mare lucru. Ca să ajungem ceea ce sîntem a fost nevoie nu numai de a ara mai adînc pămîntul, ci, în primul rînd, de a desleșa conștința țărănilor, de a le arăta drumul pe care trebuie să mergă pentru a-și câștiga o viață nouă, și, în această treabă, partidul s-a dovedit un plugar foarte iscusit, cum nu există altul”.

PLUGĂRIE ȘI AGRICULTURĂ

Curioasă soartă a cuvintelor — aceste subtile unelte ale umanității! Pentru cine sîte — cit și cit — sînt cîteoasă în ele, să vadă dincolo de cele cîteva semne grafice, să auză mai mult decît sunetul celor cîteva silabe, căutîndu-le sensurile, cuvintele spun uneori foarte mult... Soarta celor ce le-au născocit și le-au folosit, dîndu-le înțeles, poate fi citită în ele.

Nu va trece mult și cuvîntul plugar va dispărea din vocabularul uzual, o dată cu dispariția, din practica zilnică, a plugului. Generațiile viitoare, ca să înțeleagă sensul cuvintelor plugărit, plugărie, a plugari, vor trebui să consulte dicționarul; și cînd te gîndești că nu de multă vreme, el era atât de caracteristic pentru societatea romînescă, înțelesul lui se confunda cu al cuvîntului țărăn. Popor de țărani, popor de plugari. O etichetă decenat a unei tragice realități.

Cred că n-am fost singurul care a remarcat că, la istoria sesiune din aprilie a Marii Adunări Naționale, consacrată noii organizări a muncii țărănești, a viitorului imediat al acestei munci în țara noastră, cuvîntul plugărie n-a fost rostit nicodată; iar plugar, o singură dată, într-o frumoasă figură de stil a unui delegat pe care am să-l citez mai jos. S-a vorbit de agricultură, asolamente, șepeli, tarajare raționale, ameliorări funciare ș.a.m.d. Intre plugar și țărăn nu mai este azi un raport de echivalență.

Bucnicii multora dintre noi au fost plugari, și, bineînțeles, analitaberi. Unelele lor erau pluguri, sappa, secura. Își „planificau” lucrul după cîntecul cucului și înflorirea salcîmului. Hrîneau porcul, dacă-l aveau, după ochi și așteptau de la bunul dumnezeu să sporească „productivitatea” grîului. Acasă își luminau serile cu opăți și aveau o pereche de bocanci (adeseori doar de opinie) pentru cinci copii. Iar „biblioteca” se componea din „calendarul plugarului” cu extrase din zodiac. Cînd se îmbolnăveau (destul de des) se lecua cu descîntecul vreunei babe. Dacă le venea sorocul să nască în toată muncii, femețele nășteau pe cîmp, în țărăni. Sfînta întimplare și sfîntul noroc dominau cursul unei vieți veșnic blestemate. În schimb, exploatarea era minijios organizată. Cam asta însemna, spus în cîteva cuvinte, plugărie.

Ce înseamnă agricultură socialistă au spus înșii țărăni de la tribuna Marii Adunări Naționale. Au spus-o, folosînd un limbaj deloc țărănesc sau, mai bine spus, așa cum sună azi, în satele noastre, limbajul țărănesc. Nu vreau să scot un elect

pitoresc din faptul că țărani vorbesc azi o limbă literară limpede, corectă, în care termenii științifici abundă, în care expresiile cele mai noi sînt așezate la locul cel mai potrivit. Nimeni nu se mai miră azi că țărani folosesc foarte cercet neologisme și noțiunile științelor agricole. Doar oamenii vorbesc așa cum trăiesc.

Este însă, în acest fapt, o semnificație ceva mai profundă. Organizarea socialistă a muncii în agricultură n-a adus numai belșug de produse. Belșugul este, bineînțeles, lucrul cel mai important. Sînt neenumerate gospodăriile colective a căror avere este apreciată în milioane de lei (4 milioane, 5 milioane, 6 milioane. A fost pronunțată, de mai multe ori, și cifra de 8 milioane). Belșugul acesta e baza a tot ce se realizează astăzi în satele țării noastre. Școli, dispensare, case de naștere, cîmine culturale, biblioteci, locuințe moderne, lumină electrică, mecanizare și toate celelalte. Iar felul cum au vorbit țărani despre organizarea acestui belșug se înțelege că el nu-i o urmare a întîmplării sau a norocului a demonstrat că țărani și-a schimbat concepția de viață, concepția despre sine, despre munca sa, despre destinul său.

Mai demult (pentru noi, demult a ajuns să însemne și două decenii) se găseau sociologi cu înalte titluri academice care nu se rușinau să justifice sărăcia țărănilor nostru prin „lene și nepricepere”, prin „incapacitate de a pădăsi modul primitiv de lucru a pămîntului”. Puțin a trecut și țărani au demonstrat cu argumente zdrobitoare că nu sînt nici lenoși, nici nepricepuși și că sînt foarte bucuroși să se lepede de modul primitiv de lucru a pămîntului. E impresionant de mare numărul țărănilor care au urmat școli agrozootehnice. La sesiune a vorbit un președinte de G.A.C. care umează agronomia. Președintele G.A.C. din Calafindești — Suceava, Constantin Alexei, a cerut oamenilor de știință să rezolve problema unor pămînturi care nu pot fi folosite deoarece areafreatică e la suprațată și, de asemenea, a cerut construirea „unei mașini cu care să putem executa mai ușor și mai repede împrăștierea de amendamente pe terenurile acide”.

Tot mai demult (acum mai demult care a început să însemneze de acum trecut istoric) se făcea mult că de fatalismul țărănilor romîn; era tot o diversivane, încă și atunci în contra-

CRONOLOGIA VIEȚII ȘI OPEREI LUI I. L. CARAGIALE

POVESTIND COPILII

- 1891 — Ca răspuns la o notă de regret, exprimată de ziarul radical *Luna* față de apropiata expatriere a lui Caragiale, acesta rectifică, la 15 februarie, în sensul că nu a fost chemat la Sibiu de către Astra (Asociațiunea transilvană), la o catedră de limba română, ci că el a solicitat o catedră de limba franceză, în afara de programa ordinară și pentru obținerea căreia nu se cer condiții oficiale. Memorabila sesdință plerată a Academiei Române pentru acordare de premii, la 14 aprilie, cu respingerea volumelor Teatrului și Năpasta. Este o semnificativă manifestare publică a spiritului politicianist ostil criticii sociale necruțătoare a teatrului caragialian.
- 1892 — La 21 martie, într-o scrisoare către profesorul I. C. Panu, de la Brasov, pe atunci în afara granițelor țării, scriitorul cere informații dacă s-ar putea instala în acel oraș, el urmând a da lecții de română și de franceză, iar soția lui de engleză, de franceză și de pian. Motivația este nevoia unui climat favorabil creației în afară de țara lui „unde de-atia vreme puternicii deosebiți ce s-au perindat la putere vor, sistematic, sub fel de fel de cuvinte, să-l mențină într-o poziție umiltoare și inferioară”. Acest notu demers silit, de expatriere, rămâne fără rezultat.
- Apariția volumelor *Note și Schițe și Păcat, O făclie de Paște*. Om cu moroc, *Trei năvele*, cu noua orientare a scriitorului, către proza epică.
- 1893 — De la 24 ianuarie la 23 iunie, apariția, în colaborare cu socialistul Ion Bacalbasa, a revistei umoristice bisăptămânale, *Motivul român*. Caragiale lărgeste cercul criticilor sale sociale, denunțând în virulentă schiță *Arendașul român*, exploatarea neomenoasă a țărănimii.
- La 9 mai, conferință la Clubul Muncitorilor, despre *Proste și inteligență*, marcând interesul său față de problema culturii maselor muncitoare.
- La 2 iulie, nașterea fiului său, Luca, după ce, în iarna trecută, scriitorul pierduse două fetițe nevristice. Impuls de nevoie, vinde Ministerului Instrucțiunii Publice, pentru micoteca Statului, tabloul renumitului pictor român Andreescu, *Un timp de maci*.
- 1894 — La 1 ianuarie, apariția revistei *Vatra*. În care poetul Cosbuc își asociază la conducere pe Slavici și pe Caragiale.
- 1896 — În organul *Ziua*, al partidului radical, scrie un strălucit reportaj politic: *Culisele chestiunii naționale*, dezvăluindu-și, cu acest prilej, talentul de pamfletar. În aprilie, apariția volumului *Schițe ușoare*; opera a fost vindută „pe veci”, în condiții oneroase, pentru suma de 600 lei. Din aprilie în iunie, conduce suplimentul literar al „*Epocii*”. Din noiembrie până în primăvara anului următor, scrie remarcabile articole editoriale în *Epoca*, denunțând ipocrizia liberalismului demagogic.
- 1897 — Publică volumele: *Schițe, Note și fragmente literare și Calendarul Dacia* pentru anul 1898.
- 1899 — La 8 iunie, este silit de nevoile materiale să accepte postul de registrator-sef în administrația centrală a regiilor monopolurilor statului, slujbă ce-l răpește 7 ore pe zi, cu o retribuție lunară foarte modestă.
- De la 27 septembrie, începe să publice în *Universul* un folieton săptămânal cu titlul *Notițe critice*. Aici trece la noul gen al schițelor dialogate, de mare succes, care va însemna după teatrul său, o nouă dată în istoria literaturii române.
- Numit în Comitetul teatral, ca reprezentant al Primăriei, de către prietenul său, scriitorul Barbu Delavrancea, primar al Capitalei, Caragiale propune, printr-un raport dat și publicității (*Universul* 25 mai), înființarea unui teatru popular, mai corespunzător prin repertoriu, decît Teatrul Național, cerințelor publicului, și a unei orchestre comunale.
- 1901 — Pus în disponibilitate din slujba de la Regie, la data de 1 aprilie, pentru economii bugetare, zărește încalificabilul act, care lovea în funcționarii mijloci și inferiori, în contrast cu persistența cumului la favorizii regimului. Caragiale se mulțumește să scoată o serie nouă a *Motivului român*, în care subliniază ironic economiile uriașe ce s-ar realiza pe propriul său cont, în cazul longevității lui.
- La 10 octombrie, apare în editura Sococ, volumul *Momente*, despre care umoristul G. Ranetti spune cu entuziasm judicios: „Nu „Momente”, — „Monumente”.
- 1902 — La 10 iunie, Academia Română respinge, de la premilele ei, admirabilele *Momente*, marcând încă o dată ostilitatea ei față de noua orientare literară a lui Caragiale, tot atât de fecundă și marcantă ca și nemuritorile lui comedii.
- Din nevoi materiale, mereu persistente, Caragiale străbate țara în turnee cu actorul Leonescu-Vampiru, care dă *O scrisoare pierdută*, completată cu lecturi făcute de autor din schițele lui, cu un talent neîntrecut de lector și mim, care le asigură un succes extraordinar. În cursul verii, noile trecere a granitelor, ca să încerce stabilirea definitivă la Cluj.
- 1904 — La martie, reînnoțeste printr-o scrisoare către un cunoscut din Ardeal, încercarea sa de a se stabili printre românii din monarhia austro-ungară, la Cluj, într-un „*Ilman ocrotitor*”, spre a se „vindeca în liniște de atâtea și-atâtea ofense, mîhniri și amărăciuni”. Ar fi fost vorba de conducerea unei tipografii și a unei reviste literare și politice noi, pentru încercarea unei renașteri literare. Proiectul a căzut însă. După eșuarea acestei a treia încercări a lui Caragiale de a se expatria, autorul întreprinde o călătorie în Italia și la Paris, și izbuște, datorită unei mîsterniri salvatoare, să se fixeze, în toamnă, cu toată familia, la Berlin.
- 1905 — La Berlin, încercare de a relua personajele din *O noapțe furtunoasă* și *O scrisoare pierdută*, după douăzeci de ani, în noua societate burgheză românească, dominată de interese materiale aprige, cu perspective de îmbogățire prin exploatarea petrolului. Titlul noii piese, mereu modificată în stare de proiect, era *Tîlcuș, Sotirescu* Co Ziarul vienez *Die Zeit* publică la 3 aprilie, sub semnătură *Un patriot român*, prima parte din epocala scriere poetică *1907*, din primăvară până în toamnă comentariu social neîntrecut, asupra situației care a dus la răscălele țărănești din februarie-martie, reprimare sîngerose. Același eveniment îi dictează o serie de fabule. Pamfletul mai sus numit cunoaște un tiraj excepțional, de circa 15.000 de exemplare, dar este primit de cercurile oficiale, cu conspirația tăcerii.
- 1910 — Apar *Schițe nouă*, prin care se afirmă darul de povestitor al marelui scriitor, dar împotriva la izvoarele celor *O mie și una de nopți* și la folclorul răsăritean.
- 1912 — În ajunul împlinirii vârstei de 60 de ani, este solicitat de Emil Gilicaru, ca președinte al Societății Scriitorilor Români, să vină la București, ca să asiste la sărbătorirea sa. Caragiale refuză politicos, pretextînd un atac de sciatică, dar îi trimite vechiului său prieten Vlașcu o fabulă ocazională, cu parafrazarea mitului lui Ispitru, care, după o viață amară, se ferește a fi îndopat cu dulceață.
- La 1 aprilie, *Viața Românească* publică un grup de 13 poezii cu evocări istorice compuse de Matei Caragiale; poeziile fuseseră prezentate de tatăl, bucurat a respicării în fiul său, un filon autentic de talent, deși, în repetate rânduri, afirmase că ar fi neretic să știe că și fiii săi ar comite eroarea de a se consacră literelor, într-o țară în care numai politica și avocatul promovează valorile precum și veleitățile obraznice.
- În zori zilei de 9/22 iunie, încețează din viață, subit, în locuința de la Schöneberg-Berlin, de un acces de cord.

Înocență de Șerban Cioculescu

Este laudabilă, desigur, inițiativa pe care Editura *Tineretului* a luat-o de a tipări periodic o colecție de scrieri destinate lecturii copiilor. Fiecare carte din această colecție urmărește să cuprindă pagini caracteristice din opera cîte un scriitor român clasic sau contemporan. Cînd spunem caracteristice, ne gîndim, deopotrivă, la trăsăturile specifice genului literar respectiv și la cele care pot exprima o semnificație de ordin antologic.

Creдем — de pildă — că pe baza unui judicios criteriu selectiv au fost alcătuite cele mai multe volume, cum sînt acelea care înmănunchează pagini din opera scriitorilor: Al. Odobescu, I. Al. Brătescu-Voinesti, Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi, Ion Pas, I. Agrișeanu, Zaharia Stancu, Victor Eftimiu.

Fie că sînt reproduse din lucrări literare mai demult publicate, fie că vîd lumina tiparului pentru intia oară în această colecție, textele aparțin scriitorilor amintiți și remarcă atît prin conținutul lor adevătat simțirii și mentalității cititorilor cărora li se adresează, cît și prin aese trăsături artistice.

Din păcate, însă, în afară de cărțile menționate, sînt, apărute în această colecție, și alte cîteva care, deși se adresează copiilor, nu le pot folosi totuși acestora.

Ba, am zice chiar că le dăunează, punîndu-le în fața unor texte scurte, în realitate, pentru cititori maturi cu o altă capacitate de înțelegere și de interpretare a faptelor.

Ne vom referi — cu titlu ilustrativ — la două cazuri. Primul dintre acestea îl constituie modul în care a fost alcătuită culegerea: C. Negruzzi *Povestind copiii*. În prima parte a lucrării, sînt rețipărite 19 dintre scrierile pe care C. Negruzzi le-a publicat sub titlul *Negru pe alb* și în care — după cum se știe — se află evocate chipuri și moravuri sociale — ale vremii (prima jumătate a secolului trecut). Firește, în zugrăvirea unor tipuri de epocă precum și în istorisirea unor stări de lucruri caracteristice timpului acela, scriitorul introduce, o dată cu elementul strict anecdotic și pitoresc, o serie de referințe cu caracter moral-religios care dau evenimentelor o anumită interpretare, în funcție de limitele — explicabile la acea vreme — ale concepției autorului.

Ținînd seama de faptul că nici în laconica prefață a cărții și nici în vreo notă suplimentară nu se înlesnește înțelegerea justă a conținutului multora dintre scrierile lui Negruzzi — cu toate că se problematicează posibilitatea copiilor de a înțelege astfel de explicații — este absolut sigur că mîntea micilor cititori, și chiar a celor mai rășirîți, nu va pricepe nimic din cele istorisite sau va cădea, de-a dreptul pradă confuziilor de tot fel.

Pagini întregi sînt străbătute de misticism. Iată descrierea interioară unei biserică în scrisoarea intitulată *Catacombele Mînaștirii Neamtu*, precum și reflecțiile prozatorului: „O singură ferestrică se sloboade o rază misterioasă pe o icoană a Mîntuitorului care stă pe un tetrapod în fund, luminează acest loc funerar. Trei rînduri de poliți zidite sînt de-a lungul pereților, iar pe sub ele dulapuri. — Ce se înșiră pe poliți? — Tîdve de morți! — Ce se pune în dulapuri? — Oase de morți! Cînd s-a deschis ușa și m-am coborît în acest azil al morții, un sfînt fior m-a cuprins; și de n-aș fi fost pregătît pentru o asemenea priveștiște sau

LACUL

Se observă de mai multă vreme, mai ales în scrieri, tendința de a înlocui, în unele construcții prepoziționale, o prepoziție prin alta. Limbajul folosit în comerț a popularizat, încă de acum cîteva ani, construcții ca: *materialul din fier, produse din lapte, preparate din carne sau carne pentru gătit, articole pentru sport*. Construcțiile au trecut însă neobservate, pentru că, în fond, ele nu erau greșite; singura lor caracteristică era înlocuirea prepoziției de, în limbă vorbită, prin prepoziția din, care este corectă, materiale de fier, carne de gătit, articole de sport, pentru că prepoziția de poate introduce atribute care să exprime materia (cașă de lemn), destinația (carte de citit, masină de gătit). Fenomenul în discuție nu este nou. Acad. Iorgu Iordan l-a semnalat în lucrarea sa, fundamentală pentru studiul limbii noastre, de azi, *Limba română actuală. O gramatică a „greturilor”*, București, 1946 (ed. a II-a), p. 388, 391, explicîndu-și prin aceea că prezenta lui din „împlică existența unei acțiuni (făcută din lemn) și este deci, mai „concretă”. Gramatica limbii române a Academiei R.P.R., I, p. 533 notează în trecut: „...construcții de tipul *lină nu sînt recomandabile*”, dar, enumerînd funcțiile prepoziției din, arată că din poate exprima materia în construcții de tipul *caște de la munte sînt făcute din birne* (p. 357). Iată însă, că, de atunci pînă azi, tendința se extinde: prepoziția de este înlocuită și în alte construcții (de exemplu, în construcțiile atributive cu sens de destinație articole pentru sport, carne pentru gătit). Și aici se petrece un fenomen similar: prepoziția pentru, folosită pînă acum în legături sintactice complete (se construiesc cu pentru complementul circumstanțial de scop, de timp, de cauză, de relație) intră în construcții atributive (articole pentru sport), lărgindu-și funcțiile în urma sinonimiei.

Se manifestă așa dar, în limba actuală, sub ochii noștri, o tendință de reinterpretare, semantică a funcției sintactice a unor prepoziții, mai ales a prepozițiilor frecvent întrebunțate (de, pe), o apropiere a construcțiilor complete de cele atributive, adică, în realitate, o unificare a procedeeilor de alcătuire a construcțiilor prepoziționale cu același sens. Tendința spre claritate? Poate. Mai degrabă însă putem vedea în aceste cazuri, desigur, procesul de înnoire, de la o epocă la alta, a prepozițiilor. Asemenea înlocuirii de prepoziții sînt rezultatul analizei întreprinse de cei care scriu sau vorbesc: ei scotocesc în urma unui examen comparativ, că prepoziția întrebunțată nu corespunde construcției și puerce la înlocuirea ei.

Construcțiile de acest fel se răspîndesc prin limba literară și, mai ales, prin literatură. Iată-le, bîndușor, în paginile *Lucaș-fărului* n-am uitat o secundă PRIN geam (L. V. 8 (91), p. 11); alții se pregătesc PENTRU drum (id. p. 9) sau ale *Gazetelor literare*: și s beată de fumos și taine grave / Cînd trec PRIN cîmp, chemînd în patru vînturi, ploaia (de altfel, în concordanță semantică cu întrebunțarea lui în din construcția imediat următoare: chemînd în patru vînturi ploaia, cu același sens nelimitat, general). Fără îndoială, în construcții prepoziționale cule, literare (precizate, semantic și clare, din punct de vedere funcțional) și construcții prepoziționale comune, întrebunțate de obicei în limba vorbită (adeseori, polisemantice, avînd multiple funcțiuni). De exemplu, despre și în funcție de prepoziții ale complementului care arată subiectul unei discuții, după verbe ca a vorbi, a scrie, a spune sau locuțiuni anonime ale acestora, apar mai multă vreme într-o asemenea concurență: despre pare literar, cult, deci mai „înalt” stilistic decît de considerat element de limbă vorbită. Într-adevăr, de apare fecvent în vorbire.

În aceste împrejurări s-a creat tendința de a evita, în construcțiile complementului care arată obiectul discuției, prepoziția de. Iată cîteva exemple: Nu vorbeam numai despre ei... Era vorba despre viața care va veni după aceea. G. L., IV 17 (424) p. 3. Nu mai vorbim despre articolele de probleme C. L., IX, 14 (421), p. 6. Pentru că nu putem vorbi aici despre toți interpretii. L. V. 7 (90). Nu este vorba aici de greșeli, ci de o anumită preferință și de cauzele care o determină. Este semnificativ a menționa că, în paginile revistei pe care le-am parcurs nu am întîlnit verbul a vorbi, în astfel de construcții, decît în legătură cu prepoziția despre! De aici, și altă consecință: o serie de alte verbe capătă asemenea posibilități; se pot cita, în primul rînd, a amîna, a-și aduce aminte, despre: Se amînește despre rețo-daci; despre asta nu-mi aduc aminte, a trata despre: „Puștii” nu tratează despre un „caz” în sine G. L., IX, 14 (421), p. 7 „pe care îl întrebunțăm, de obicei, tranzitiv: a trata un subiect) Despre a devenit, în asemenea construcție, o prepoziție specifică stilului solemn al limbii literare. Nu este cazul să o mai considerăm greșită, dar putem recomanda, în aceste cazuri, folosirea lui despre în deosebi în legătură cu substantive cu sens abstract general e (cf. mai sus: vorbește despre însemnăta; se vorbea în să despre dragostea; spune ce vei voi despre superioritatea; iată o întrebunțare corectă în G. L., IX, 14 (421) p. 3: aș vorbi despre trecutul satului, despre școala lor nouă (aci cu sensul: „despre ridicarea unei școli noi, despre munca depusă acolo”, despre pămînt și tractoare „despre lucrările agricole cu tractoarele”, despre dragostea cu care partidul se ocupă de fericirea oamenilor).

Întrebunțarea elementelor prepoziționale ridică probleme stilistice și gramaticale complexe.

Al. Niculescu

cialitate, deoarece, medic fiind, nu poate să salveze de la moarte nici pe soția, nici pe fiica sa: „Nu e așa doctore — întreba ea oftînd — nu e așa că lumea și viața sînt așa cum și se par ție? Nu e așa că lumea și viața sînt în cap la noi? Că dacă sînt bune sau rele, sînt la noi în închipuire rele sau bune?... Nu e așa că dacă iubești pe cineva, îl iubești fiindcă ai găsit un om care intră ca într-un calapod, în omul-luize, care s-a născut și trăiește în cap la ține? Nu e așa că dacă urășii pe cineva și că iacei cineva și peceste iluzile tale intrînd în ele tocmai ca un cocosat care s-ar îmbrăca cu vestimintele unui om bine făcut? „Da, da”, i-am răspuns eu, minunîndu-mă de atita adincime de minte într-un cap ignorat ca al unui sălbatic „Doctore, ești omul care mi se născuse în minte și pe care mi-era frică să-l caut... Dacă crezi că n-o să mor, iubește-mă”.

În *Paraziții* întîlnim astfel, pasaje care în niciun caz nu sînt accesibile copiilor; „La început a fost ca la toate începuturile... Un braț care se încălzește de brațul tău, înfiorîndu-te. Un suris neînțeles și plin de înțelesuri vagi și căldicele... O răsufare apropiată de obraji. O mică gresală... să se rezeme cu pieptul de mâsa tocmai unde sînt minile tale... și să simți pe mîni un piept rotund și apăsător... tot din gresală. „Ah! pardon!” „Șapoi un suris viclean care-ți spune clar: „Ce naiv! nu vezi că nu m-am înșelat?... Apoi un vals în trei pași... o încercare... larași o gresală... a uitat așa deschisă cînd își punea corsetul și pieptul i se mișca puternic... tot din gresală...”

Acute note de sensualitate conține și povestirea *Bursierul*. Scrișă la persoana I, această naratiune ne prezintă un elev de liceu — bursierul — în perioada pubertății: „Pedagogul intra în dormitor; totii fugeau speriați; începeau să sforăie furaiți de somn. Eu, însă, nevinovatul, mă frîntam în pat, fără să dorm. Mă chinuiau în aerul gros și greu, încărcat cu plăcerile și viziile celorlalți. Viziile lor se intrupau înaintea ochilor mei închiși. Mă apropiam de femeia cu rochia scurtă și cu ciorapi roșii. O vedeam răsturnată. Ca prin minune zăream cum se apropia, ca din fumul depărtării, o sofa largă și moale. Pe sofa se rostogolea o femeie cu umeri potpuzi și albi; ochii ei umecși se deschideau lenes, voluptuos / brațelii ei se întindeau spre mine; se răsturna cu fața-n jos, cu dantelele de la picioare motolite, cu părul împriștat în șuvițe negre pe niste umeri albi ca laptele...”

Adolescentul primește și un bilet de dragoste de la aceea care îi zăpăcește mințile și-i înfierbîntă simțurile și care se dovedește a fi o prostituată. Iată acest bilet: „Șgumpul meu, Te gium de-am văzud de-am iubit, ziuă și noapde mă cîndesc la dîne, pîn acum n-am iubit pe nimeni voin tizează pe la 10 ore de-aștept. Vinu, fino, fino, te sârțuș de mil teorie. Fei alia ghine zunt. Ata așa numai ad Bertha Hotelul Neubauer, etajul 3, nr. 6”.

Să oprim cîtecate ale.

Pot intra astfel de scrieri, cu astfel de pasaje, într-o carte tipărită cu scopul de a fi citită de copii? Noi credem că nu. Cu toate acestea, faptul a fost posibil și e cum nu se poate mai regretabil.

Orice alt comentariu e de prisos.

N. Mîhăescu

Secvențe dintr-un cerc literar

Marți după masă! Oradea-Criș — Cere literar.

Cititorule, te rog să mă terți că am cutezanța să mă abat de la formula obișnuită. Am să te rog să vi alături de mine și, cu un efort de imaginație, să încercăm să reproducem filmul venirii la cerc al cîtorva membri.

Prima, secvență — Șoseaua Beiuș — Oradea — Marți după masă — orele 5. Autocamionul mai are de străbătut cîteva kilometri. Sint cei din urmă și totuși... Cei mai grei din cursa aceasta... Peste o oră începe cercul literar... Șoferul potrivește în gînd niște mire. A făcut o paradă la „Rapsozii de primăvară”.

Parcă nu mai e așa de mult drum! E mai ușor acum! Peste o jumătate de oră șoferul Lațiu Mihai, textierul brigăzii artistice de agitație IRTA va intra radios la cerc: Tovarășe, ultimul cuplet din noul program e gata.

Secvența doua — Tara Moților — Marți dimineață.

În micul cîtun moțesc, cîdăr sub poala Munților Apuseni s-au adunat la școala din vale — douăzeci de căcuți. Sub ele, patruzeci de ochi atenți. În ficare marș, în cînteca ședinețului cercului, la sfîrșitul orelor de curs, învîțătorul Oancea face o oră de folclor. Atunci se dezlează sacii comorilor poporului. Oancea scrie, scrie. Și după masă, cînd transcrie vorbele, culese fugar, de la școlarii săi, fața îi e iluminată de un suris. Se gîndește cum va primi cercul noua lui „descoperire”.

Secvența treia — Simleu — Marți la prînz.

De sub tractorul tras pe marginea țaralei a țesit un cap ciufiut. Se interesează, cit e ora.

Și tractoristul Florian Ardeleanu e un tînar atît al slovei.

Șterge grîuliu tractorului. Să strălucască. Apoi poate pleca liniștit! Peste o oră va fi în tren și va face corectura poeziei pe care o prezintă azi în cerc.

Secvența patra — La un cîmin cultural — Simbădă seara.

Cîtește Atanasie Firulescu o schiță plînd de veră „Bilete de bal”.

Mai citește Iosif Pura — cu o voce domoală — versuri.

Colectiviștii din Lăzăreni mai apreciază povestirea „Ultima șansă” a lui Teodor Banc.

Și versurile lui Alex. Silaghi, citite cu te regional, culeg ropote de aplauze...

Toți vor avea ce raporta marți la cercul literar.

Emanoil Enghel

SESIUNEA
EXTRAORDINARĂ
A MARII
ADUNĂRI
NAȚIONALE

MOMENT ISTORIC

Acestă primăvară și-a vestit biruința din martie, lună de miracole în caruselul anului, când țărina urcă din regimul ei mineral în ipostaza de ființă, când pământul, încă fără flori, miroase dens și pătimas a toate poamele.

Acestă primăvară și-a vestit biruința deplină încă din martie, fiindcă martie este marea lună a desprinderilor și rezolvărilor, fiindcă în martie, aici la noi, în România, lupia soarelui cu inerția de rocă a pământului înghețat atinge apogeul, încheindu-se cu triumful deplin al luminii. Cele două forte se ciocnesc în această lună cu intensitate cosmică și, din ciocnirea lor, ca într-o sinteză, pământul naște arome și toporași. Face pleoape și ochi floarea, iar acest tipar fragil de viață impune primăvara definitiv.

Primăvara biruitoare a socialismului s-a vestit la noi încă din martie 1949.

S-a născut mai întâi ca Idee, dedusă și adaptată strălucit la condițiile României, din genialul plan cooperatist al lui Lenin.

S-a născut din nevoia istorică de a ridica satul românesc la civilizație și lumină, de a lichida pentru totdeauna exploatarea și aservirea omului de către om, de a smulge ogorul prăpădit și meschin din orbita sărăciei, grupându-l, împreună cu alte ogoare, în mari unități producătoare de pine, — de a implini și consolida frăția secerii și a ciocanului în același efort de făurire a României socialiste.

Aceasta, spunea Lenin, gândind fenomenul, este o Revoluție, egală, prin amploare și consecințele ei, cu Marea Revoluție din Octombrie.

Traducerea în viață a Rezoluției din 3—5 martie 1949 a C.C. al P.M.R. avea să însemne, la sfârșitul acestui măreț și istoric proces, că „în Republica Populară Română socialismul a învins definitiv la oraș și sat”.

Era în martie, în zilele furtunoase ale sfârșitului de iarnă, la o răscruce dramatică de anotimpuri — fiindcă trecerea de la un anotimp la altul înseamnă schimbarea regimului Pământului, — era în martie, la o răscruce de anotimpuri și la o răscruce istorică.

Mărețul plan era pe atunci Idee, mărețea panoramă a acestei primăveri colectiviste, intuită, elaborată, văzută prin mintea partidului și prin ochii primului său secretar, se afla față în față cu 3.067.000 de gospodării țărănești individuale.

Pământul patriei, ogorul acesta al nostru, al tuturor, atât de darnic în pine, în miere, în poame, se afla atunci, în acele zile furtunoase de martie, sfărmat în 3.067.000 de bucăți, fiecare mărginită cu hotare de spini și țărâși.

Și, pe fiecare din cele 3.067.000 de bucăți, înghețate în zăpadă minerală a începutului de martie, se afla un Ion, un Tudor, un Marin, o familie, un neam, îndânată cu toți sărăciei și apucăturilor milenare, înrobiiți prejudecăților, mărginiți, cea mai mare parte, la orizontul pogonului, peste care nu se putea zări orizontul cel vast al istoriei.

În ploaia de gheață a acului început de primăvară, în acel ceas de răscruce a anotimpurilor și a istoriei, față în față cu cele 3.067.000 de bucăți din pământul patriei, acoperite cu lințolul sur al zăpezii, Ideea, simburile privilegiului colectiviste de astăzi, ne-a apărut de o severă și îndrăzneță măreție.

Să ne întorcem cu gândul înapoi! Să dăm în urmă bătălie inimii pină în acel martie 1949.

Era la puțină vreme, citeva luni, după ce luasem în stăpânire industria. Dar o moștenisem ciunțită, agonizând încă după răniile războiului și ale sabotajului patronal, infirmită și încet, sub energia muncitorilor de citeva zile stăpâni, sub lumina primului plan de stat pentru un an. Moștenisem o piață de mărfuri zguduită de ravagiile valutare, iar spectrul secetei, care vălguise cele 3.067.000 de gospodării țărănești, era abia în descreștere la orizont.

Dar se făurise primul tractor românesc. Cu o floare nu se face primăvară, ni se spunea, ni se arunca în obraz, deși noi știam și știam bine că această întie plămuzire de oțel și inteligenței și hărniciei românești descătuse este semnul simbolic al viitorului care va modifica din temelii România. Ideea ce străbate Rezoluția din 3—5 martie a C.C. al P.M.R. ne-a apărut ca o îndrăzneță visare, ca o anticipare curajoasă a viitorului, menită să umple cu lumină ochii noștri încețoșați de febra zilei imediate.

S-au lvit apoi primele cinci gospodării colective. Au apărut în vară, cu mult după ce înfloriseră brebeneli, cu mult după sosirea berzelor și a lăstunilor, cu mult după ce toate florile primăverii se făuseră iarăși țărână, cu mult după ce iarba, maturizată, pregătea un nou ciclu de sămânță. Au apărut ca cele mai fragile și mai tirzii flori ale anului, iar noi toți, toți cei obișnuiți cu vegetația de sezon, ne-am oprit în fața lor ca la o minune.

Le-au cîntat poezii, le-au zugrăvit pictorii, muzicanții au conceput ritmuri noi pentru ele, artiștii s-au dovedit, și cu acest prilej, a avea antene sigure pentru aceste iviri ale viitorului.

Cele cinci gospodării colective erau la fel de simbolice ca și primele noastre tractoare I.A.R. Aceste prime mașini, care au silit plugul de lemn să se retragă în muzee, erau proba talentului nostru constructiv descătuse. Aceste prime cinci gospodării colective, desprinse din marea celor 3.067.000 gospodării țărănești și unind în sinul lor abia citeva zeci de familii (din numărul de milioane de familii ale țării), însemnau totuși emanciparea țărănimii, saltul într-o altă epocă a istoriei, socialismul la sat.

Încă nu s-au făcut mari copii născuți atunci. Băieții și fetele primilor colectivști din România numărau abia pe cinci degete, când părinții socoteau de-acum averea obștească în milioane; și aceiași copii n-au trecut bine la geografie și la istorie, când întreaga geografie și întreaga istorie a satelor se modificau în jurul lor cu ritm de primăvară dezlănțuită. N-au apucat încă să primească zile-muncă, fiindcă n-au terminat școala și fiindcă acum alegerea profesiei e o chestiune de interes național, întreaga țară de sate colectivizate și uzine fiind cu ochii pe odraslele care vor implini aici, între Carpați și Dunăre, comunismul.

Ți se pare, trăind aceste zile de martie și de aprilie, că primăverile, de atunci și până acum, s-au suprapus într-un singur sezon, într-un singur și mare capitol din istoria României, care s-a impli-

nit în chenarul de aur al zilei de 27 aprilie 1962.

Rectind, din perspectiva ceasului de azi, istoricul document din 3—5 martie 1949, ai încă o dată strălucita certificare a felului cum știu comuniștii să transforme viitorul în lege, a țării, clarviziunii, abnegației cu care Partidul construiește, cu mînia și mintea întregului popor, clădirea României socialiste.

Încă o dată, trebuie să iubești primăvara!

Sub cupola lui aprilie 1962

Cupola de lumină a acestei primăveri s-a încheiat deplin, cuprinzind sub bolta ei întreg ogorul socialist al patriei.

Ca o replică a cerului fără de hotar, acoperind pământurile înfrățite, arhitecții noștri au conceput aici, la București, un lăcaș aerian, un foisor vast cu ferestre spre toate zările, care să găzduiască, într-un singur sfat, pe trimișii ogoarelor și ai țărilor, invitați să sărbătorească victoria colectivizării implinite pretutindeni.

O asemenea adunare, ca aceasta de la București, ar fi pretins poate o cîmpie, precum Cîmpia Filaretului, precum Cîmpia Libertății, precum Cîmpia de la Islaz, aceste întinderi de iarbă și cer, intrate în conștiința poporului nostru ca locuri unde mulțimile se sîring pentru a-și hotărî destinul, ca locuri unde se consfințesc proclamații cu răsnet peste decenii și veacuri.

Ar fi trebuit, poate, o asemenea cîmpie, fiindcă adunarea de la București definește în viața poporului român un loc de hotărîtoare importantă și, mai ales, fiindcă, în esența ei, această mare adunare de la București rezolvă azi, la mai bine de un veac de la Proclamația revoluționarilor de la Islaz, într-un chip nou, cu consecințe istorice profunde pentru viitorul poporului român, problema pământului ca instrument de producție în stăpînirea celor ce-l muncesc.

Ar fi trebuit poate o cîmpie, fiindcă cei ce urmau să se adune muncesc cu brațele lor cîmpile patriei...

Fiindcă cei ce urmau să vină din uzine aveau să hotărască, în obște cea mare, laolaltă cu toți, destinul viitor de rodnice al cîmpilor românești.

Ar fi trebuit o cîmpie... Dar România a intrat într-un alt ev al civilizației, simbolul ei de azi nu mai este nici corbul, nici bourul, nici pajura încoronată, ci scheia de construcție.

Și a fost, poate, cel mai vibrant omagiu ideea de a-i primi pe lucrătorii acestui pămînt, invitați și delegați la marea lor sfat, sub cupola de sticlă și metal a celei mai moderne clădiri din București.

Au văzut mulți dintre țărani noștri (în curînd noțiunea aceasta se va perima!) cupole asemănătoare, la institutele de cercetări științifice sau la marile sere pentru plante rare. Unul dintre ei mi-a mărturisit asemănarea, al cărei țic este plin de semnificație. Da, pentru el, pentru lucrătorii cu țărîna și cu noroul, s-a construit această cupolă de lumină, menită, de obicei, să ocrotească soiurile aiese de vegetale, sau să-i găzduiască pe cercetătorii tainelor vieții!

Da, pentru ei! Pentru că ei erau aleșii țării, pentru că ei — cei ce lucrează țărîna — vor trebui să transforme ogorele în vaste laboratoare științifice de producție și experiență, pentru că ei, cei veniți de pe ogoare, lucrează cu viața, cu formele, cu tainele ei.

Nu se putea să fie mai fericit găzduiți decît sub cupola de lumină a marelui pavilion de lângă Casa Științei, ca o răsrîngere în sticlă a cerului acestei primăveri, — nu se putea să fie mai vibrant omagiu decît prin această construcție modernă, simbol al avîntului nostru constructiv, și întîmpinați sonor cu efluvii din Beethoven.

Beethoven n-a lipsit. L-am purtat cu toții în inimă, la această sărbătoare a bucuriei pământului, auzind în pauzele marii desfășurări orchestrale de salutare, înarmuri, planuri de viitor, aripile genului rotind sub cupolă!

„Pace lumii, bucurie,
Voie bună pe pămînt...”

Vine țara...

Au pornit spre această adunare de la București, la început, numai cinci.

Cinci președinți, din cinci gospodării colective, primele cinci întemeiate în țară, dar cu credința că cele cinci, cele cinci gospodării colective, vor aduce alături de ele toată România de plugari.

Au pornit la drum ca cinci voinici, ca cinci voi-

nici din poveste, mai schimbîndu-se din mers, dînd pas altora mai tineri sau mai zdraveni, dar hotărîți să ajungă mai repede, mai repede, la sărbătoarea din 27 aprilie 1962! Și porniseră cei cinci la drum, cu citeva sute de familii de care răspundeau din 1949, la puțină vreme după Rezoluția din 3—5 martie.

Au pornit și alții după ei. Mai mulți, tot mai îndrăzneți, tot mai hotărîți să curme cu sărăcia, să aducă în satele și în casele lor bunăstarea și civilizația. Au pornit mulți, tot mai mulți.

Cei ce mai stăteau în cumpănă la treaba cea nouă, cei încă sfioși, cei încă temători, au întemeiat mai întii întovărășiri, deprînzîndu-se și ei cu lucrul în comun al pământului, cu mașinile, cu știința. Au pornit însă și ei. Drumul lor ducea spre socialism.

În 1957, întreaga Dobrogea era colectivizată, adică tot pămîntul dintre Dunăre și Mare.

În 1957 porniseră la drum toate satele dobrogene, cu președinții lor în frunte, porniseră la drum să cucerească belșugul.

Dar, în același an, se mai aflau în țară peste 2.000 de gospodării colective și peste 12.000 de întovărășiri. Cei cinci, primii, s-au găsit alături, la Constăntina, cu sute și sute, gata să îndemne pe drumul cel nou și să ia de tovarășii alte sute și mii.

Au pornit la drum și mai mulți. Și, în curînd, numărul lor a decis profilul cel nou al agriculturii noastre.

În 1960 a trecut de partea gospodăriei colective toată cîmpia dintre Dunăre și Carpați, grînarul țării, Bărăganul. Ea a dus socialismului 1.582.000 ha, sute și sute de sate, mii și mii de familii de colectivști. Bărăganul a devenit astfel bărăgan, în înțelesul plin al numelui vechi, dar un bărăgan al culturilor moderne de cereale și al fermelor bogate de vite, o minirie a întregii țări.

Se cerea o nouă numărătoare, o nouă grupare a forțelor, un nou avînt de luptă, un nou sfat.

Cei 1800 de țărani colectivști, frunțași ai agriculturii socialiste, care s-au numărat în marea sfat din decembrie 1961, de la București, au scotit împreună și au văzut că, „în prezent — decembrie 1961 — gospodăriile colective dețin rolul preponderant în agricultură; ele cuprind 87 la sută din suprafața arabilă colectivizabilă, fără localitățile de munte, ceea ce înseamnă peste 5.000.000 ha, și grupează aproape 2 milioane de țărani colectivști — în timp ce numărul întovărășirilor s-a micșorat la circa 7100, avînd 23 la sută din această suprafață”. (Gheorghe Gheorghiu-Dej, „Cuvîntare rostită la încheierea consfăturii pe țară a țărănilor colectivști”).

Consfățuirea a fost o adevărată tribună a experienței înaintate, a celor mai bune modele de producție din gospodăriile colective și de stat, un colloviu științific și gospodăresc al frunțașilor, menit să adape, cu învățătură, țărînimia noastră pentru multă vreme.

Acest mare sfat, expresie a avîntului țărînimii noastre colectiviste, reprezentînd-o ca putere, ca experiență, ca înțelepciune politică, a avut autoritatea să adreseze întregii noastre țărînimii o înflăcărată și poetică chemare: „Venii alături de noi!”

„Noi, colectivști, — se spunea în chemare — sintem astăzi o mare forță. Insumăm laolaltă peste două milioane de familii și stăpînim mai mult de 5 milioane de hectare. Reprezentăm, așadar, marea mulțime a țărînimii, nădejdea cea mare a agriculturii din țara noastră, chezașii belșugului”.

Aceasta este cartea noastră de vizită, spunea chemarea, puterea noastră, averea noastră. Vă chemăm în numele producțiilor mari de cereale, de carne, de lînă, de lapte; în numele sutoilor de mii de case noi construite de colectivști, în numele luminii aduse în sate, în numele hambarelor pline, în numele bucuriei!

„Vă chemăm cu toată încrederea alături de noi, de marea mulțime a țărînimii, de țărînimia colectivistă... Să pară în soarele lunii iunie, cînd se coace grîul, țara toată poleită în aur”.

Și țărînimia, într-o mare și entuziastă mișcare de masă, dovedind maturitatea ei politică și receptivitatea față de progres, a trecut în corpore de partea gospodăriei colective, a pășit alături de întreg poporul, în socialism.

Marea mișcare s-a petrecut în epoca dezghețului, în februarie și martie, la răscruce de anotimpuri, cînd se schimbă regimul cosmic al pământului, încheindu-se — pentru zona noastră de climă — cu triumful deplin al luminii.

Cei cinci, cei cinci președinți, porniți din anul 1949, cu încredere în această zi a biruinței din aprilie, s-au trezit alături cu zece mii nouă sute nouăzeci și cinci!

Cu ei cinci făceau laolaltă unsprezece mii. Tot atîția efi fusese asasinăți, după cum bine s-a stabilit contrastul, în primăvara lui 1907!

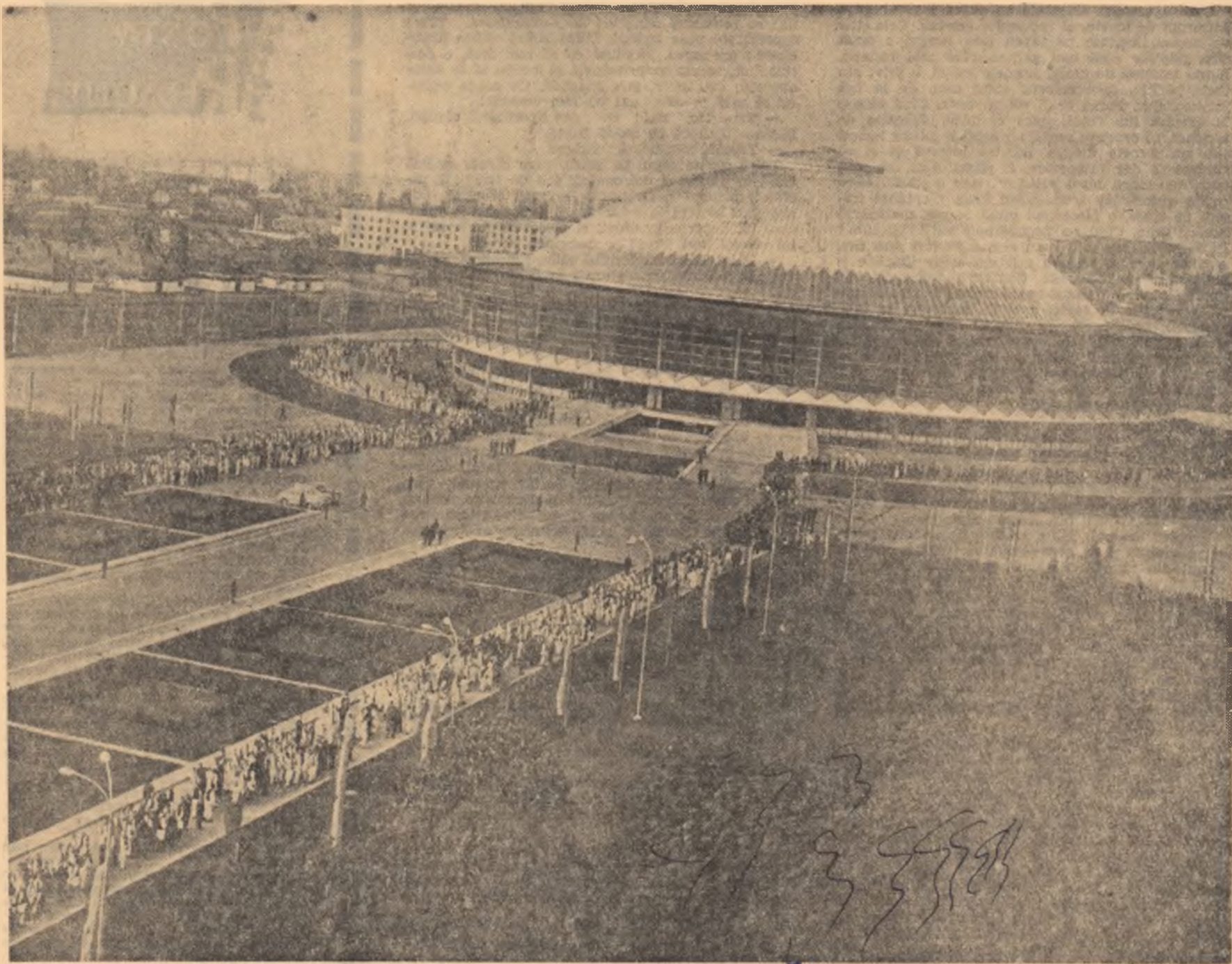
ION VLAD

Belșug

„Mîndru de succesele sale, încrezător în viitor, poporul nostru muncește cu neseacă putere de creație pentru ca ziua lui de mîine să fie însoțită și înfloritoare, ca această primăvară minunată”.

(Din Raportul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej la Sesiunea extraordinară a Marii Adunări Naționale).

Și cei unsprezece mii, reprezentanți ai tuturor așezărilor de țărani de pe cuprinsul României, mandatarii ai noului drum istoric, au intrat sub cupola de lumină a acestui aprilie.

Imaginea socialismului victorios

Nu poate fi exprimată decât muzical, simfonic, într-un tumult frenetic wagnerian, clipa istorică a întâlnirii dintre țară și conducătorii ei...

Căci se aflau de față, în forul suprem al țării, soli ai celor care fac piinea și ai acelor care produc uneltele, cei împuterniciți de obște să facă legi și cei care fac practic istoria, adunați în cea mai democratică adunare de stat de la noi, cum nu a cunoscut-o niciodată vechea Românie.

Și toți, tractoriștii și miniștrii, directorii de uzine și președinții de gospodării colective, savanții și artiștii, deputații și alegătorii, înțelegeau, din însuși rostul acestei întâlniri, clipa unică pe care o trăiesc, clipă înscrisă, prin însuși actul convocării Marii Adunări Naționale în Sesiune extraordinară, în Cartea de Aur a Patriei.

De aceea, aplauzele au izbucnit spontan, în furtună, cei prezenți sărbătorind, prin ele, victoria țării, victoria lor, și, mai presus de toate, victoria Partidului, care a condus, cu neabătută abnegație și energie, poporul nostru către această clipă.

„În Republica Populară Română socialismul a învins definitiv la orașe și sate”.

Cuvintele tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej s-au gravat în aceeași secundă în timp, au sunat grav și solemn, rostite cu însăși vocea istoriei.

Ele au fost pecetuite din nou cu urale, cu tonante de aplauze și urale, câpătând, și prin aceasta, tărie și autoritate de act solemn, de stat.

Am ascultat apoi, cu emoție și încordare, în emoția și încordarea celor 11 mii de participanți, „Raportul cu privire la încheierea colectivizării și reorganizarea conducerii agriculturii”, prezentat adunării de primul secretar al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român.

Raportul, bilanțul mareț al înfăptuirilor împlinite, era supus aprobării reprezentanților întregului popor.

Am ascultat cu încordare marețul Raport și am văzut. Am văzut cu cele 11.000 de perechi de ochi, fiindcă toți, toți cei 11.000 de participanți la sesiunea extraordinară veneau de pe cite un front al construcției noastre, aducând cu ei, prin ei înșiși, întărirea cifrelor, confirmarea cu viața însăși, a datelor severe de statistică, legiferarea lor prin ritmul impetuos al dezvoltării noastre în toate sectoarele.

Bicazul nu mai este un deziderat, marea hidrocentrală furnizează Moldovei și țării energie electrică. Nu mai sînt un deziderat nici cele 4.000 de sate electrificate, în care oamenii, colectivități cu toții, mulți dintre ei prezenți aci, folosesc energia electrică pentru a spori recoltele, pentru a-și ușura și înlesni munca, pentru a lumina căminele, cluburile, bibliotecile, pentru a cunoaște bucuria cântării și a muzicii.

Nu mai sînt un deziderat Săvinești și toată industria noastră chimică, de vreme ce firele de rețea și lina rolanului îmbracă azi România, de vreme ce sarea azotatului de amoniu și a superfosfaților hrănește mil de ogoare, întredn producția noastră de piine.

Nu mai este un vis ideea de a lega specialiștii de ogoare, de vreme ce, încă din acest an, în gospodăriile de stat vor lucra 3200 de specialiști, în gospodăriile colective circa 6.000, în S.M.T. — 600, iar la circumscripțiile veterinare — 1800, ceea ce reprezintă peste 76 la sută din specialiștii cu studii superioare”. (Din Raport).

Avem mașini, avem tractoare și combine, avem pompe pentru irigarea unor mari suprafețe agricole, avem cadre de mecanizatori inimoși care știu, așa cum a dovedit-o tractoristul Gheorghe Radu de la Rîmnicul Sărat, să are, să samene, să culegă, numai cu două brațe și cu mașinile pe care sînt stăpîni, 100 de hectare de pămînt pe an.

Industria noastră s-a dezvoltat și se dezvoltă într-un ritm vertiginos. Stau măturie cifrele și datele din Raport, creșterea într-un singur an, 1961, a producției industriale cu aproape 5 ori și jumătate față de anul 1949; cele aproape 500 întreprinderi utilitate, modernizate și dezvoltate în perioada 1949—1961, cele peste 280 întreprinderi și secții noi.

O sinteză: „Am produs în trimestrul I al acestui an de două — trei ori mai multă energie elec-

trică, fontă, oțel, produse sodice și altele, decît în tot anul 1938” (Din Raport).

Au întărit-o, cu autoritatea lor de făurari, în cursul dezbaterilor, reprezentanții marilor uzine și întreprinderi industriale, Ștefan Tripsa de la Hunedoara, directorul uzinei de superfosfați de la Năvodari, trimisul comunistilor de la Uzina de tractoare.

În 1947, pe poarta uzinelor din Brașov ieșea primul tractor românesc. Era greoi, stingaci, se supunea anevoiilor comenzilor, dar era robust, puternic și cerea mai ales cîmp larg pentru fierul plugului pe care-l purta.

Nu era, pe atunci, cîmp larg, pămîntul țării se afla fărîmițat în cele 3.067.000 bucăți despărțite cu haturi, cu țărșuși, cu spini.

În 1949 se întemeiaseră primele cinci gospodării colective.

Au venit I.A.R.-urile să le are, să are și să semene tarlalele mari, dar cele cinci tarlale colectiviste din cînci colțuri de țară erau prea strîmte pentru zecile de tractoare pe care le minaseră spre cîmpuri muncitorii de la Brașov.

Cel de al o sutămîilea tractor, făurît la Brașov în chiar zilele sesiunii extraordinare a Marii Adunări Naționale, s-a aflat în față cu un singur ogor, vast și fără țărșuri ca și cerul patriei.

O sută de mii de tractoare, un singur ogor colectivist!

E și acesta un semn că socialismul a triumfat. Semn de primăvară deplină.

★

„Sub cerul de sticlă al pavilionului, o vrabie. S-a rotit toată dimineața în volute largi, deasupra celor unsprezece mii de capete, fără să simtă unde se termină cerul ei și unde începe cerul celălalt.

A venit de-a dreptul din cîmp, din semănătură, și obrazele arămite de vîntul primăverii i-au fost familiare. Nu i-a cerut nimeni scotoceală la intrare. („Vrabia cum să plătească, la casa gospodărească!”) A zburat sprintenă și gospodină, sub întocmirea cerului amplu de sticlă, care își cere într-adevăr, ca să-l străbăți, aripi de pasăre.

Cineva i-a aruncat, dintr-un fund de buzunar, cîteva semințe. Din Dobrogea, din Maramureș, din Țara Birsei sau a Hategului?... Într-o clipă de ten-

PAUL ANGHEL

siune a întregii adunări a sunat un clinchet de argint.

„Apoi a venit ploaia. Numai o bură! ...Și ploaia s-a rătăcit. A luat cerul de sticlă drept un cer adevărat și stropii de ploaie au sunat cu mirare, surprinși, atingînd cu degetele vasta cupolă. Voiau poate să atingă și să mîngîie, ca acolo, în cîmpul cel larg, cele unsprezece mii de fețe.

Dar fețele, fețele miilor de țărani, au tresărit. Le-a străbătut un fior plăcut, din grija pentru cîmpurile lăsate acasă, pentru marile tarlale colectiviste în care germinează bobul. Ochiul s-au ridicat spre boltă, spre vasta boltă de sticlă, și au găsit-o senină.

Dar s-a creat toțuși o pauză, o suspensie abia bănuită și liniștitoare, după care președintele, de la înalța și solemnă tribună, a simțit nevoia să adauge:

— Continuăm dezbaterile!

Dezbateri

Fiecare dintre cei unsprezece mii ar fi putut aduce la marea tribună a adunării cîte un cîrmei din viața trepidantă a satelor sau a uzinelor din care venea, fiecare dintre cei unsprezece mii purtînd cu sine o citime din istoria noastră contemporană.

Pe mulți dintre cei prezenți îi cunoșteam, îi cunoșteam mai ales pe veteranii acestei opere pe care o sărbătoream acum, președinți de gospodării colective milionare și multimilionare, directori ai gospodăriilor de stat, sau ingineri și specialiști ale căror unități de producție sînt de multă vreme model pentru întreaga țară.

L-am întîlnit pe Traian Andreia de la Macea, din Banaț, acest președinte brav care a uimit Con-

sătuirea colectivizărilor din decembrie, cu rezultatele într-adevăr remarcabile ale grădinarilor lui colectivizăți.

— Cum stați cu roșiile?

— Vom cîștiga anul ăsta, numai de la roși, peste 8 milioane.

L-am reîntîlnit pe Ioan Pinte de la Mădăraș — Maramureș și pe președintele de la celălalt Mădăraș, din Crișana, pe Teodor Maghiar, amîndoi strălucii gospodari, respectați și iubiți în satele și colțurile lor de țară.

— Care considerați că este sarcina cea mai importantă a acestei etape, tovarășe Pinte?

Președintele de la Mădăraș — Crișana l-a lăsat pe cel de la Mădăraș — Maramureș să răspundă.

— Cea mai importantă sarcină pe care ne-o trasează Raportul, a răspuns el, este să-i ajutăm pe cei mai tineri.

Iar Teodor Maghiar a adăugat:

— Să-i ajutăm să crească mai repede, mult mai repede de cum au crescut gospodăriile noastre, că doar ei cresc în alte condiții, în condițiile avîntului general.

Am trecut la cunoștințele mele mai noi, la oamenii care, în urmă cu abia două luni, nu visau să primească înalța demnitate de președinte de colectivă, nici să vină aici ca aleși și soli ai satelor la marea sărbătoare a colectivizării.

Stau de vorbă cu secretarul de partid al raionului Roman, unul din raioanele unde munca a mers multă vreme anevoie, pretinzînd colectivizărilor și activităților de partid o stăruitoare și răbdătoare acțiune de convingere.

— Cum merg Onișcanii?

Onișcanii sînt o comună pe malul Siretului, o comună de buni și harnici gospodari, dar mai încăpățînați și mai îndătinăți decît alții de pe aiurea. Îi lăsasem, în martie, în plină frămîntare, încă nehotărîți.

— Onișcanii? Au cele mai frumoase perspective dintre toate satele din jur. Au fost primii pe raion la însemnarea porumbului, vin la lucru cu sutele, muncesc cu un avînt demn de laudă.

— Dar Avereștii?

— Uite-l pe președintele de la Averești!

Îl cunoșteam pe Nicolae Areatu, acest tînar de numai treizeci de ani, încă de cînd a fost ales președinte.

— Ce-ați făcut în ultimele două luni, de la inaugurare?

— Am cumpărat vite, am cumpărat oi. Construim un grajd, un saivan, o maternitate de scroafe. Am și plantat zece hectare de livadă, cu meri, peri, cași. Vrem să ajungem chiar în toamna asta milionari. Pofțiți la noi, la toamnă!

Trec într-o goană prin satul meu. Nu l-am mai văzut de zece ani.

— Hei, cine-l de la Răcățiu?

A venit președintele de la Răcățiu. Nu-l cunosc, e un om nou, s-au schimbat multe la Răcățiu, nu mai e de recunoscut comuna.

— Semnămint anul acesta 15 ha. de grădină irigată în lunca Siretului. Am și semănat, pe un alt lot, tot în luncă, peste o sută de hectare de sfeclă.

— Mi-e de ajuns. Veți scoate de aici cîteva milioane.

— Da, cîteva milioane. Vom împărți la ziua-muncă 35 de lei.

Vorbim în șoaptă, apoi tresărim amîndoi. Un prieten de la Daviduri, de pe Ozana, îmi face semn.

— Vorbește președintele de la Olțina!

Într-adevăr, la tribuna Marii Adunări Naționale se află Ilie Dincu, președintele „Victoriei de la Olțina”.

Comentează cu înflăcărare ideile raportului, împărțînd marelui șfat de plugari din experiența „Victoriei” în organizarea muncii. Devin însă și mai atenți. Nea Ilie a trecut la politica externă. Condamnă aprig, dar cu umorul lui cunoscut, imaginea satului „idilic” de odinioară, cultivată cu lacrimi de un pumn de transfuși.

— Cele zece circiuri erau singurele instituții de cultură din Olțina!... Azi avem două școli, două cămine culturale, dispensar, grădinițe de copii, trăim îmbelșugat și civilizată.

Au răspuns vechilor imagini ale satului, ținut în întuneric, în boală, în foame, toți participanții la dezbateri, colectivizăți mai cu seamă, și, treptat, prin mărturiile și datele aduse de vorbitori, s-a creat pentru noi, pentru toți cei din sală, noua priveliște a satului românesc de azi, în care socialismul a biruit pe deplin.

S-a încheiat, pentru noi toți cei din sală, priveștița României înfloritoare de azi, priveștița satelor bogate și civilizate, cu oameni fericți, demni,

EPILOG LA LUMEA VECHIE

de Nichita Stănescu

L
Eram copii și rezemam în priviri
norii de primăvară.

Mirosul pămîntului ud mă înflora
și-mi tremura de emoție spinarea,
ca și cum ar fi trebuit
să-mi crească aripi din ea.

Noaptea mă prăbușeam în somn
și, cînd luna prelungea
îmi răsărea din colțul ochiului,
haturile negre se prelăceau în șerpi
și alergau, alergau după mine
mușciadu-mi cu iurle
umbră.

Și ea mă dusea
și muream în vis,
și mi-era milă de lucruri că existau,
și le iubeam, și aș fi vrut să le apăr
împotriva propriilor mele priviri
și-mpotriva propriului meu auz.

Eram copii și sufletul
începuse să-mi împingă în coaste, în
împle
nemaivînd loc.
O, și noaptea nu mă uitam niciodată
la cer
de teamă că m-aș putea prăbuși
spre el.

întrigurat și singur,
lăsînd în urma mea lucrurile,
ca pe niște dinți de lapte,
smulși dureros cu sfoara subțire
a vremii aceleia,
cînd totul se începea cu moartea.

II.

E odihnit pămîntul
și fără de răcoare
în întregime pentru-nfîlta oară.

Pulsează-un aer vast
în valuri fosforescente
cu miros de carpeni
și de primăvară.

Mi-arunc privirea-n larg
și ea se duce
nemaivînd despărțitoare dungi,
și-mi pare orizontul
cum străluce,
un curcubeu culcat
la margine de luncl.

E odihnit pămîntul
și tînar în trezire
ca menea acelei electrice secunde,
cînd sari din somn
și-ajungi cu-n gest ai minii
șuvițele-obosești de pe frunte.

CLUBUL COLECTIVEI

de Grigore Haglu

Pe clapetele negre, pe clapetele albe
mîinile mulgătoarei aleargă:
e vîntul ce troce prin țărba
cu tunete negre, cu fulgere albe.

Țipă un om pe pămîntul stîngher,
moale frîngîndu-și gonunchiul,
la mijloc de cer.

Cîntă un om, sau mai bine-o multime,
sacii cu grîu, răsurnîndu-i greoi
pe albul podelei,
în hambarele noi.

Ce neam de străbuni se ridică pînă la
tîne
și clapetele negre, lucioase,
le ating mohorii,
cu mîinile lor diformate, osoase?

Ce neam de străbuni se ridică pînă la
tîne

pe adierea cîntărilor de mioridă
și clapetele albe le-ncearcă ușor,
cu mîna tresărită îndulcitor
de dulce, după răzmeriță?

Fata cîntă țărba să știe
cum a fost. Cum va fi
e limpede ca lumina de zi.

Să aplecată, subțire, frumoasă,
un nufăr pe lemnul planului negru,
un nufăr ușor unduit
de prima bătaie de lună,
pe care s-o simtă nu pot
oglinzile lacului incremenit.

ȚĂRANII

de Petre Stoica

Pentru ei a venit primăvara la uș,
chemînd cu glasurile sincere
ale vechului ce poartă
roșii rachete pe cer.

Treptat se deschisera ușile,
se primească soarele nou,
fosforul cuvintelor a alungat
umbrele adunate pe lînmă...

Și slolurile negre, în șir
plutiră cu sîile sterge-n neant.
Au luat și pietrele vechi de holar —
idoli bătrîni care veșnic cereau
jertfe de stîng.

Pier hainele rupte, se mistule-n soare
ca frunzele cu omizi prin grădini.
Mîinile înghețate acum se-nălțeză

la căldura altor mîini,
vor mîngîia strugurii, pînăle smălțuite
cu mîeră focului bus;
și orele tinere deschid ochii
strălucitori ca astrele pomilor
înfloriți lîngă mal.

Firgîlile brațelor se pregătesc
să-nalțe cerul vîștii mai sus,
vin ape strălucite arătînd
doar chipuri lînaștite.

Liber, pămîntul
crește spre alt pămînt, viguros:
pe el își cîdăsc împreună țărani
casa cu ferestre luminate
de tralectoria frumoasă
a timpului meu.

mîndri de a se ști stăpîni țării, stăpîni propriului lor destin.

Și ce altă expresie mai strălucită a mîndriei
bucuriei de a fi stăpîni în țara lor, decît însăși prezența,
sub cupola de aur lui aprilie, a celor 11.000
care se simțeau și se purtau ca la ei acasă, în sfatul
suprem al țării!

Bucureștii îi salută pe autorii pîinii

Am asistat, circulînd cu autobuzule invitațiilor pe
bulevardele și străzile bucureștene, la impresio-
nante și mișcătoare demonstrații ad hoc, în care
oamenii Capitalei noastre își exprimau simpatia și
recunoștința față de autorii pîinii.

Nu erau aclamate nici costumele naționale, nici
chipurile pitorești, nici suita „turistică” a elegan-
telor autobuze. În fluturările de mîini și batiste, în
crengile cu frunze fragede și flori de liliac, aruncate
în drumul mașinilor, în caldele strîngeri de mîini,
în întrebările și discuțiile improvizate la colț de
stradă, bucureșteanul nostru muncitor, om al uzi-
nei, al atelierului, al institutului de studii, al fa-
cultății și bibliotecii, își exprima prețuirea și sti-
ma față de munca nobilă a țăraniului, intrat ca to-

varăș și frate, umăr la umăr, în opera de construc-
ție socialistă.

Am asistat la năruirea vechii imagini a orașeanu-
lui despre sat și despre țaran, la spulberarea
pentru totdeauna a vechii ostilități mic-burghize
față de lucrătorul oămîntului, văzut ca lăptar și
preocupat la piață.

Cei doi, omul orașului și omul satului socialist,
s-au simțit în această clipă alături, tovarășii de
nedespărțit, făuritori cu drepturi egale ai viitorului
fericit al patriei.

Pe străzile bucureștene s-a încheiat, și sub aceas-
tă formă, cimentul alianței.

Votează țara

„În Republica Populară Română socialismul a
înving definitiv la orașe și sate”.

Au votat pentru această sentință istorică, pentru
întreg acest mare drum străbătut de popor, sub
conducerea înțeleaptă a partidului, pentru ziua de
mine a orașelor și satelor noastre, toți cei 11.000.

Au votat mecanizatori și miniștri, președinți de
gospodării colective și savanți, muncitori din uzine
și specialiști, deputați și alegători.

Clipa aceasta se va înscrie în Cartea de Aur a
Patriei.

Trăim o primăvară minunată.

Tilică se lăsa domol pe spate, de parcă ar fi avut ocazi rupte, își frîna o mînă să capătii, pe cealaltă o înfipse în brazda moale, caldă, încă. Rămăsese singur. Nu era mai bine? Ai lui din brigadă pleaseră după ce toată noaptea frînaseră pământul, cu farurile aprinse: du-te-vino, și iar du-te, și iar vino. Era amețit și i se închidau ochii. Se propti într-un cot și rămase așa pe-o rină, nescăpînd din ochi „buhaiul roșu” cu caucucuri mari: „Universal 26”. I-l prieten sau nu? Năiba mai știe... Ar trebui, că doar toată ziua își mînăcă amarul împreună.

— Păi bine, mă, amaritule, cine te dichiește și te-adapă? Cine îți ascultă, mă, motorul, mai ceva ca o mamă, și cine îți-a dres injectorii? Iți spuneau privirile muștrătoare. Taci, taci... parcă ai ce zice: unsoare cit îți poștește inima, motorină la vînd... este, nu este... Cîtîină muștrător din cap, frînd s-arată că pentru toate astea el iartă, iartă, că are suflet bun.

El mai trecură mult prin cap făcăuții, purcîndu-și din ochi tractorul, bucată cu bucată. Multe zile și multe nopți petrecuse el în singura lui tovărășie. Se auzi iar pe-o parte, măcinînd sub sine gîndurile moi, abstrîndu-și luminile ochilor cu azur. Și gîndurile îi fugiră aiurea. Va pleca, va pleca negreșit. Chiar mîine o să se ducă, să le spună că nu mai stă. Ce, parcă-i obligat să stea? Nu mai vrea, nu mai poate, o să treacă pe mașină; e mai bine șofer.

— Acum, să stăm să judecăm drept, boboroși încet Tilică, mult îi trebuie cuiva să se sature de viața asta a lui? Trebuie să se fi născut în noroi. Foată zăua mișînt din cap pină-n picioare de mo-rotină, tăvălit pe sub roțile tractorului de-ți scriștie pământul între dinții; întoarce-te acasă negru ca un coșar, de nu te mai recunoști singur; trei săptămîni iși avea negră de pe tine... numai slînă... Phă și inima trebuie să-ți fie neagră. Halal viață! Mai bine lipsă!

Se ridică iar, își oprî ochii întredeschii pe roșul soarelui abia răsărit. Purpură topită. Avea obosela nopții în mîdulare, dar mai ales capul îi era greu...

Merse de săltă brăzdarele, apoi urcă la volan și unchi de două ori în loc matahala roșie, de parcă ar fi băgat frigurile morții în ea, apoi, ambreind și schimbînd repede vitezele, o scoase la drumul mare. Roțile suflau în urmă un nor alburiu, gros, care se tot lungea și rămenea țeașan locului.

Abia tirziu ajunse acasă. Se ridicase soarele și întinse umbră golanului din poartă. În obor, nimeni. Și nici în tindă, nici pe niciare nimeni. Buzele lui subțiri, adunate într-o parte, se strînseseră mai tare, nu se mai cunoșteau. Umbra sprincenelor late îi făcea ochii amenințatori, iar lăcărirea lor neagră era făcută parcă pentru negreala feții. Își trecu încet două palmei pe sub colțurile gurii, își frecă ochii care-i clipeau des pină-n usturor, apoi cotrobăi la hoarnă, prin oala de bors, prin tîgăie, doar-doar o găsi ceva. Nimic. Începu să fiarbă fără apă și, cînd dădu de o strachină cu mîncare veche și o aduse la masă, o trînti de-i sări lîngura cit colo. Numai după aceea buzele i se slăbiră și hăpăitînd flămînd se auzi în toată casa.

— Ai dracului mai e și băiatul ăsta! Și-ar fi zis cineva: vînzîndu-l, numai încurcătura și dus-mînie; cînd nu-i plouă, îi ninge! Dar cei ce-l cunoșteau, se mirau mai mult: prea se schimbasese în ultimul timp. Arțagul cu care răspundea la orice vorbă, jarul din cenușa privirilor, nu prevesteau nimic bun. Dacă l-ai fi întrebat ce are, ar fi dat-o din colț în colț, sau ți-ar fi răspuns scurt.

— Așa!

Mai mesteca încet, rumeșîndu-și parcă gîndurile, cînd văzu cînele gîndindu-se în fata ușii și pe frate-său intrînd cu un sac gol aruncat pe umăr.

— Ai venit? Îl întreabă acesta din urmă.

— Esti surd? Ai venit?

— Dar tu nu vezi c-am venit, ce mai întrebî?

Neculai avea paisprezece ani, era țigănos, cu părul măciucat în virful capului și mîinile zgîrțiate de rugi pînă mai sus de coate. Se lăsa și el pe marginea patului, cu picioarele întinse, își deschise cămașa lăfite care se cunoștea că-i de căpătăt, apoi își scormoni pe-ndeole buznarului drept, din care scoase pe rînd: o sfoară de cinepă, un briceag vechi, ruginit, și doi nasturi de fier. După ce umblă în rastel, într-un pahar cu ac și ață de cusut, se apucă să-i prînda nasturii la cămașa.

Tilică îl aruncă o privire zgîrțiată, vrînd și nevrînd parcă să-l întrebe ceva.

— Cînd țî-o mai veni și țîe mîntea aia la cap? La paștele cailor... părea să spună. Dar se mulțumi să urmărească impunătorie stingăie ale acului și degetele care tresăreau de întepături.

— Mămica unde s-a?

— La floarea soarelui ălia, răspunde Neculai fără să ridice capul. Fratele mai mare se apropie încet de el, cu umbliet domol al omului care de mult s-a hotărît ce să facă și nu-l mai scoate nimeni dintr-ale lui. Îl privi fața trasă, aplecăt milgolos peste nasture.

— Eu plec, Culțiță. Auzi, mă? Nu pot să mă îndur. Numai cîteva zile și-mi caut de treabă. Prost am fost că nu m-am hotărît mai de mult. Dar e mare lumea... Rămase nemiscat, cu ochii lipiți de perete și gîndurile aiurea, spre zilele și săptămînile ce-aveau să vină.

— Si-ascultă ce-ți spun: dacă mai stai p-acasă, ești bleș. Ce, mă, te-a luat Buzea și pe tine de argat? Aia care vor să-i muncescă, să se ducă, nu-i oprește nimeni; noi nu sintem nici cîștigăți la belciuge, nici puți de bogdaproste. Ochii negri i se fixară în găvanele vinete ale fratelui. Aică, țîe nu-ți pasă ce zice lumea? Că altceva decît să ridă, ce-ar putea face? Din prosti și argați nu ne scoate... Poate oi vrea să ne laude; ste-asta că sintem deștepti și filotimi!...

Neculai își căuta de cusut și nu parea de fel convins. Doar ce să nu tacă spuse și el:

— Si atunci, ce să fac?

— Ce să faci! Pleacă și tu, du-te undeva, la strungărie, cum s-a dus al lui Firicel. Dacă nu, rămîi cu mama. Rămîi și unge-ți căruța cu păcură lui Buzea, dar vezi să nu-ți atîngi butucul pe din-afară, că ăla umblă cu frisca... și te altoiește de-ți crapă izmenele... Auzi? Aia să faci!

Parcă nici nu pricepuse bătuțura Neculai.

— Nu mă duc. S-a-nceput școala și nu mă mai primește. Dar nu asta vroise să spună. Se gîndea el la altele:

— Pleci tu, plec și eu, plecăm toți. Si-acasă cin' să rămînă? S-o lăsam pe mama la Buzea, ai?; casa netencuțică de se mălăiează cărămida pină o răspunde dincolo... și noi: hai să plecăm! Dacă trăia tătica, nu se mai dărlămu toate, nu rămînea și mămica de izbeliște.

„Uită-te la el cum le-nșiră, parcă

le-a învățat pe de rost!” se miră Tilică. Cu toată pornirea lui, nu putea să nu se gogoneze ochii la mușul ăsta. Și culmea, că pînă acum nu-l mai auzise vorbind așa. Ce, nici pe departe!

— Vasăzică, îți convine... Apoi rămîi, măi frate, doar nu te trage nimeni de mîncă. Eu voi-m să te scot la liman... — Ai venit, Tilică? le întrepruse stada o femeie intrată pe nesimțite.

„O fi auzit ceva?” o iscodi fiul mai mare bănuitor. Dar femeia privea tăcută de la unul la altul; nu putea și ce gîndea. Era ofilită, subțire, cu fața înșurubată într-un batic negru, ieșit de soare, înodat în spate. Toată fruntea îi era ascunsă, la fel și bărbia. Și rețuă vorba searbădă:

— Da, de mîncat ai mîncat ceva?

— Cum să nu! se-ncurcă Tilică mai acru, cînd ai avut atîta grijă să-mi lași de mîncare!

Femeia îi potrivi netulburată rochia, apoi scotoți în firida de după sobă, unde dezveli dînr-un stegar de casă o strachină adîncă, roșcată, cu verși albe, oblice, aduse și o furculiță în urmă. „Degeaba...” își încheie el monologul, dar sufia ușurat totodată. Lăsa că altă dată știe el ce face!

Trecuse o săptămîină și o duminică. Vuia satul. Intovăriră se alătură colectivei, iar cei cîțiva individuali își luară și ei îndemnul. Vuia și capul lui Tilică. Motiv de ceartă cu mămăica-sa nu mai găsea, îl mic îi scrisese cererea, se dusesse împreună cu dînsul la președinte. Era înclădat și minios nu de

pasul el, de cînd trebuia să-l facă! Dar faptul că nu-i spusese nimic despre hotărîrea ei, ca și cînd el n-ar fi existat... Era de prisos în casa.

De ce să mai rămînă? Peste o oră venea Geambă și cu ta-tă-său să-l ia cu căruța la gară. Să-l ia și să-l ducă... Unde să-l ducă? La Ploiești... șofer la Ploiești... Și ai lui?... Și semeteul... Dar Maria?... Mai mult se țiri de-a lungul drumului pină-n poartă. O săltă încet, cu griji, o rezemă la loc și-l trase încuierătoare de lemn. Cînele florean îi ieși înainte cu o treacă în gură, o lăcă în jos și se apropie de el, vînturîndu-și cîlușii din coadă. Îl apucă cu dinții de pantaloni. Tilică se uită lung la el. Se aplecă să-l mîngieie, dar pe urmă îl alungă.

Se îndreptă spre chiler, intră încet de parcă s-ar fi ferit să atingă pământul, se oprî în oada mare și scoase de sub pat o valiză grea de lemn, cu lăcăt și cheia legată de miner. O așeză cu grijă pe pat și-l răsturnă capacul. Din cuier culesse niște haine, din cușorul pictat cu cei doi papagai scoase cămăși mototolite, un fular și alte mărunțuri, iar de sub pat trase două perechi de pantofi pe care, înainte de a-l pune, îi ștersese cu o cîrpă veche de lînă și-i înveli în jurnă.

Ușa se deschise încet, cu trică, și se închise fără nici un zgomot. Femeia vesteșă și băietăndur cu brațele julite se așezară pe marginea culuișat, fără să saltă, stînd cu mîinile în poală, greșii, ca împuși în coaste.

— Dă fuga, Neculai, mamă, și adu flaneaua aia nouă de la tuș-ta Nastasia. Cînd te-ntorci ia și pachetul de mîncare. Vezi că-i pe policoțar.

Vorbise în șoptită fermă. La urechea fratelui mic, Tilică auzea totul — cum să n-auză! — dar continua să-și potrivească lucrurile. Parcă nici n-ar fi văzut că a intrat cineva în odaie. Dar gesturile prea sigure, prea măsurate, trădau tuiburarea omu-fruntea imbrobonată.

— Dă-i drumul! se adresă celor doi, privind caili, de parcă cu ei ar fi vorbit.

— Ce faci, mă, ești nebun?! Ceai că... — Dă-i drumul, că nu ziceam nimic! Nu mai merg, și gata!

Își zmulse iar valiza de pe pămînt și, filînd-o în spate și pe fruntea lui; îi scăpasera vijelioase în urmă, la mămăica-sa rămasă lîngă sobă, la fratele, stînd tăcut pe marginea patului, și la Maria, fata mărunchiță... Acum vine seara și-acum o vede. Măcar să fie cu toate neamurile după ea și n-o mai lasă!

La capătul tarlei întorase și o luă pe cealaltă parte să-negrească pămîntul în urmă. Abia tirziu își aduse aminte că nu e singur. Intors spre băiatul de-alături, primse o fărîmă din zîmbetul soarelui și-l trecu acestuia, înfîrînd de un ghînt:

— Tu ce taci, mă, din gură, ca mută? Spune ceval

lui supravegheat. Pensula de ras îi scăpă din mînă și cei doi se repeziră deodată s-o ridice. Neculai o puse lîngă valiză și, în aceeași liniște, mama și fiul se retraseră stingheri de-a-ndaratele. Trase capacu și-i puse lăcățul. Tilică ridică valiza încercîndu-i greutatea. Neștiind ce să mai facă, o deschise iar, scoase toate hainele și începu să le așeze din nou, mai atent, mai anapoda. Cu coada ochiului se uită la ceas: „și nu mai veneau...”

— Tr... Ho, stai! Se auzi pocănitul căruței. Băteau în lucră cu coada frîștii.

— Tilică, măi Tilică îl strigau.

Tilică scoase capul pe geam, văzu căruța străînă trasă la poartă și doi oameni (cit de străini îi păreau!) privind peste gard. O țeașă ascuțită, de gheață, i se lăsa în mîdulare. Un moment îi apăru casa lui departe, în urmă, el plecat de mult, iar ai lui rămăși încă țepeni pe marginea patului.

— Pleci, Tilică?... întrebă băiatul subțirel, al căru pîr, măciucat, se scutura mărunț în virful capului.

— Nu vedeți? Plec! (De ce nu-ți putea înmulia glasul să spună altceva?) Săltă valiza și o-mpinse înaintea genunchilor, apăsînd clanța cu cealaltă mînă.

— Apăi, dacă nu-ți mai priește la noi, du-te mămăica, nu te ține nimeni de rău... mai auzi Tilică și, din mers, o văzu pe mămăica-sa cum se trage după sobă cu pestele la ochi. Ieși repede și, fără să se uite nici în dreapta, nici în stînga, îi trecură pe dinainte: șira de paie cenușii, leasa scăpătată de pe tîlpice, cîinele lungit la colțul casei, scîndurile gardului din fund, rărîte. În fața nu mai văzu cei doi oameni și căi trîpînd de nerăbdare. Aruncă valiza la-mîmpolare, se sui pe bijbite, atîrnîndu-se de mînașua căruței, și simți scîndura strălînd tare sub el.

Abia la marginea satului, cînd ieșiră în cîmp, se dozmetică.

— Ce-ai, Tilică, ori țîe rău, mă?

— Ce zici?

— De-acasă te tot întreb: ce ai?

— Cine, mă?

— Cine! Tu. Ce-ai, de-ai făcut mutra astă? Mi se pare că al tras un chef azi-noapte... Bine faci! Lumea, lume, șoro lume... Începu Geambă cel tînr să urle, de parcă se boncăiau caprele-n gîtul lui. Își auzirile drăgăstos o mînă după gîtul lui Tilică.

— Școală, măi veru, că nu te duci la tîiat! Dormi de-a-n-picioarele.

— Cine, mă? De mine vorbeai? Care picioare? N-am nimic... Stomacul ăsta... Mă doare stomacul.

— A! Asta era! Gîndeam că-i cine știe ce... — Nu; asta!

Se făcu liniște; copitele cailor loveau în trap așternut pietrisul. De o parte și de alta a soseii — porumburi. Ciocani vesteșiți la capul locului și verde-cruzi spre mijloc. Tancurile de miriște erau înverzite de por.

„S-a făcut bun porumbul, îi trecu prin cap lui Tilică, cu știeleți țari și lungi. Sămîntă bună, sănătoasă, de-ai roșia!”

Mai slăbise triful cailor. Omul în vîrstă schimbă cite o vorbă cu ei, arătînd cu coada biciului:

— Iar mai trebui o ploaie bună: începe să se succesea frunza.

Lui Tilică îi ajunse la ureche un duduț de tractor, apoi alții. În frunte i se adinciră două cute vălurite și sprincenele se adunară la rădăcina nă-

luciu supravegheat. Pensula de ras îi scăpă din mînă și cei doi se repeziră deodată s-o ridice. Neculai o puse lîngă valiză și, în aceeași liniște, mama și fiul se retraseră stingheri de-a-ndaratele. Trase capacu și-i puse lăcățul. Tilică ridică valiza încercîndu-i greutatea. Neștiind ce să mai facă, o deschise iar, scoase toate hainele și începu să le așeze din nou, mai atent, mai anapoda. Cu coada ochiului se uită la ceas: „și nu mai veneau...”

— Tr... Ho, stai! Se auzi pocănitul căruței. Băteau în lucră cu coada frîștii.

— Tilică, măi Tilică îl strigau.

Tilică scoase capul pe geam, văzu căruța străînă trasă la poartă și doi oameni (cit de străini îi păreau!) privind peste gard. O țeașă ascuțită, de gheață, i se lăsa în mîdulare. Un moment îi apăru casa lui departe, în urmă, el plecat de mult, iar ai lui rămăși încă țepeni pe marginea patului.

— Pleci, Tilică?... întrebă băiatul subțirel, al căru pîr, măciucat, se scutura mărunț în virful capului.

— Nu vedeți? Plec! (De ce nu-ți putea înmulia glasul să spună altceva?) Săltă valiza și o-mpinse înaintea genunchilor, apăsînd clanța cu cealaltă mînă.

— Apăi, dacă nu-ți mai priește la noi, du-te mămăica, nu te ține nimeni de rău... mai auzi Tilică și, din mers, o văzu pe mămăica-sa cum se trage după sobă cu pestele la ochi. Ieși repede și, fără să se uite nici în dreapta, nici în stînga, îi trecură pe dinainte: șira de paie cenușii, leasa scăpătată de pe tîlpice, cîinele lungit la colțul casei, scîndurile gardului din fund, rărîte. În fața nu mai văzu cei doi oameni și căi trîpînd de nerăbdare. Aruncă valiza la-mîmpolare, se sui pe bijbite, atîrnîndu-se de mînașua căruței, și simți scîndura strălînd tare sub el.

Abia la marginea satului, cînd ieșiră în cîmp, se dozmetică.

— Ce-ai, Tilică, ori țîe rău, mă?

— Ce zici?

— De-acasă te tot întreb: ce ai?

— Cine, mă?

— Cine! Tu. Ce-ai, de-ai făcut mutra astă? Mi se pare că al tras un chef azi-noapte... Bine faci! Lumea, lume, șoro lume... Începu Geambă cel tînr să urle, de parcă se boncăiau caprele-n gîtul lui. Își auzirile drăgăstos o mînă după gîtul lui Tilică.

— Școală, măi veru, că nu te duci la tîiat! Dormi de-a-n-picioarele.

— Cine, mă? De mine vorbeai? Care picioare? N-am nimic... Stomacul ăsta... Mă doare stomacul.

— A! Asta era! Gîndeam că-i cine știe ce... — Nu; asta!

Se făcu liniște; copitele cailor loveau în trap așternut pietrisul. De o parte și de alta a soseii — porumburi. Ciocani vesteșiți la capul locului și verde-cruzi spre mijloc. Tancurile de miriște erau înverzite de por.

„S-a făcut bun porumbul, îi trecu prin cap lui Tilică, cu știeleți țari și lungi. Sămîntă bună, sănătoasă, de-ai roșia!”

Mai slăbise triful cailor. Omul în vîrstă schimbă cite o vorbă cu ei, arătînd cu coada biciului:

— Iar mai trebui o ploaie bună: începe să se succesea frunza.

Lui Tilică îi ajunse la ureche un duduț de tractor, apoi alții. În frunte i se adinciră două cute vălurite și sprincenele se adunară la rădăcina na-

luciu supravegheat. Pensula de ras îi scăpă din mînă și cei doi se repeziră deodată s-o ridice. Neculai o puse lîngă valiză și, în aceeași liniște, mama și fiul se retraseră stingheri de-a-ndaratele. Trase capacu și-i puse lăcățul. Tilică ridică valiza încercîndu-i greutatea. Neștiind ce să mai facă, o deschise iar, scoase toate hainele și începu să le așeze din nou, mai atent, mai anapoda. Cu coada ochiului se uită la ceas: „și nu mai veneau...”

— Tr... Ho, stai! Se auzi pocănitul căruței. Băteau în lucră cu coada frîștii.

— Tilică, măi Tilică îl strigau.

Tilică scoase capul pe geam, văzu căruța străînă trasă la poartă și doi oameni (cit de străini îi păreau!) privind peste gard. O țeașă ascuțită, de gheață, i se lăsa în mîdulare. Un moment îi apăru casa lui departe, în urmă, el plecat de mult, iar ai lui rămăși încă țepeni pe marginea patului.

— Pleci, Tilică?... întrebă băiatul subțirel, al căru pîr, măciucat, se scutura mărunț în virful capului.

— Nu vedeți? Plec! (De ce nu-ți putea înmulia glasul să spună altceva?) Săltă valiza și o-mpinse înaintea genunchilor, apăsînd clanța cu cealaltă mînă.

— Apăi, dacă nu-ți mai priește la noi, du-te mămăica, nu te ține nimeni de rău... mai auzi Tilică și, din mers, o văzu pe mămăica-sa cum se trage după sobă cu pestele la ochi. Ieși repede și, fără să se uite nici în dreapta, nici în stînga, îi trecură pe dinainte: șira de paie cenușii, leasa scăpătată de pe tîlpice, cîinele lungit la colțul casei, scîndurile gardului din fund, rărîte. În fața nu mai văzu cei doi oameni și căi trîpînd de nerăbdare. Aruncă valiza la-mîmpolare, se sui pe bijbite, atîrnîndu-se de mînașua căruței, și simți scîndura strălînd tare sub el.

Abia la marginea satului, cînd ieșiră în cîmp, se dozmetică.

— Ce-ai, Tilică, ori țîe rău, mă?

— Ce zici?

— De-acasă te tot întreb: ce ai?

— Cine, mă?

— Cine! Tu. Ce-ai, de-ai făcut mutra astă? Mi se pare că al tras un chef azi-noapte... Bine faci! Lumea, lume, șoro lume... Începu Geambă cel tînr să urle, de parcă se boncăiau caprele-n gîtul lui. Își auzirile drăgăstos o mînă după gîtul lui Tilică.

— Școală, măi veru, că nu te duci la tîiat! Dormi de-a-n-picioarele.

— Cine, mă? De mine vorbeai? Care picioare? N-am nimic... Stomacul ăsta... Mă doare stomacul.

— A! Asta era! Gîndeam că-i cine știe ce... — Nu; asta!

Se făcu liniște; copitele cailor loveau în trap așternut pietrisul. De o parte și de alta a soseii — porumburi. Ciocani vesteșiți la capul locului și verde-cruzi spre mijloc. Tancurile de miriște erau înverzite de por.

„S-a făcut bun porumbul, îi trecu prin cap lui Tilică, cu știeleți țari și lungi. Sămîntă bună, sănătoasă, de-ai roșia!”

Mai slăbise triful cailor. Omul în vîrstă schimbă cite o vorbă cu ei, arătînd cu coada biciului:

— Iar mai trebui o ploaie bună: începe să se succesea frunza.

Lui Tilică îi ajunse la ureche un duduț de tractor, apoi alții. În frunte i se adinciră două cute vălurite și sprincenele se adunară la rădăcina na-

Ilustrații de MAGDA ARDELEANU

„Negoiul e negoț și trebuie făcut negustorește”.

E. A. POE: „Negustorul”

1.

Despre orașul Columbus din statul Ohio, umoristul Thumber scria că „este un oraș în care orice se poate întâmpla și unde, de altfel, aproape totul s-a și întâmplat”. Dacă veți citi următoarea întâmplare, vă veți convinge că în Statele Unite există mai multe orașe despre care se poate afirma același lucru.

În primăvara anului cincizeci și doi, începură să se petreacă în orașul San Pablo, statul Wyoming, niște lucruri foarte ciudate. Judecând după afirmația ziaristului Frank Simmons, care a scris despre acest caz câteva articole interesante în ziarul „Wyoming Tribune”, totul a început la patru zile de la anului pomenit mai sus. În acea zi, la armurăria lui Martin Mac Tawish — unica întreprindere de acest fel din orașul San Pablo — veni un om scund și colțuros care zise: „Bună dimineață, domnule Mac Tawish. Cum o mai duci?”

„Așa și așa, nici prea-prea, nici foarte-foarte, ca tot omul sărac” răspuse proprietarul armurării. „Ce vint te aduce la noi în oraș, domnule Lubber? Vreă afacere, nu-i așa?”

„Pe dracu afacere! Ce fel de afacere să aibă un biet crescător de vite în sezonul ăsta? Nimic sau aproape nimic. Drept să spun, mi-am pus azi în mișcare Fordul și picioraie specială ca să vin la dumneata. Aș avea nevoie de ceva”.

Omulețul de după țigheja se înclină și își netezi părul roșcat. „Vă stau cu plăcere la dispoziție, dom-

Cînd fu servit, domnul Lubber mai comandă o centură și un toc de revolver.

„Am să-l port la mine”, zise, ca și cînd s-ar fi scuzat. „Sînt în general un om pașnic, niciodată n-am cărat cu mine asemenea fleacuri, dar de timpurile se schimbă... Dacă ar fi fost o pușcă, ar fi fost și mai neplăcut”.

„Desigur, desigur”, răspuse amabil negustorul. „Mi-ăș permite însă, să vă fac atenție, domnule Lubber, că ar fi foarte bine să luați vreo două de cartușe în plus. În caz că nu aveți destulă experiență în tragerea cu revolverul, veți avea nevoie de o anumită cantitate de cartușe pentru a vă exercisa...”

„Adevărat... Bine, dați-mi atunci cinci sute, lua-le-ar naiba... Și mai dați-mi vreo șase cartușe pe deasupra, să încerc tunul ăsta; n-aș vrea să încep imediat vreo două cutioare astea”.

„Pe urmă crescătorul de vite plăti, încercă arma și își încinse centura cu tocul de revolver în jurul corpului, sub haină.”

„O să se vadă puțin — mormăi la plecare — dar nu face nimic. Să vadă lumea că am pornit la război, cum se zice”.

Proprietarul armurării nu mai întrebă nimic, iar Eremia Lubber luându-și un scurt rămas bun, părăsi prăvălia. Din ziua aceea, pașnicul crescător de vite se exercisă în tragerea cu revolverul cu afit elan, încit după nici patru zile, fu nevoit să plece din nou la oraș după o nouă provizie de cartușe.

„Dă-mi mai bine o mie de bucați dintr-o dată, șefule”, zise. „Și fiindcă tot sînt aici mai dă-mi o armă. Una singură nu-i deajuns la o adică. Trași de șase ori, nu nimeresci nici o dată... și pe urmă? Ești la bunul plac al inamicului!”

„Din nou un 38?” întrebă proprietarul armurării. Eremia Lubber făcu un semn afirmativ.

„Da. Asta-i calibrul cel mai potrivit. Nu costă mult și, cînd trași în careva, face același serviciu ca și un 44, numai gaura pe care o face este ceva mai mică, asta-i toată diferența”.

Arătă îngrijorat, cu un om care are ceva pe suflet și ar vrea să împărtășească taina sa cuiva. Pînă la urmă însă plecă, după ce schimbă vreo câteva cuvinte despre vreme cu proprietarul armurării. De altfel, domnul Mac Tawish nici n-ar fi putut să se ocupe îndeajuns de el, deoarece, între timp, intrasera în armurărie alți doi clienți.

În ziua aceea, domnul Lubber rămase în oraș pînă seara. Cînd o porni spre fermă, se înnoptase de-a binelea. La abia trei kilometri de oraș, din tufișurile care încadrău drumul bolovănos de țără, răsună o împușcătură. Eremia Lubber nu fu atins; în schimb fu atins pneul de la roata din spate a Fordului. Indignat, crescătorul de vite slobozi la voia întâmplării vreo șase gloanțe — întreaga încărcătură a unui din revolvere — în direcția tufișurilor. Deoarece din tufișuri nu răspunde nimeni, înlocui roata defectă cu roata de rezervă și plecă.

Membrilor familiei sale nu le spuse nimic despre pătania de lingă tufișuri. În schimb, cînd rămase singur în vizuina sa, pe care o numise în glumă „birou”, scoase din portofel o hîrtie făcută mototol, citi de vreo câteva ori conținutul ei, clătînd din cap și mormăi: „Cine să fie? Cine o fi, pe toți draclii și diavolii cu carne și fără coarne, dungați, punctați și vîrșăți, cine?”

Întrebarea asta rămase însă fără răspuns.

2.

Ziua de patru aprilie 1952 nu deveni memorabilă numai prin faptul că în acea zi porni la război Eremia Lubber. La aceeași dată, încă un alt bărbat, pînă atunci foarte pașnic, intră în armurăria lui Mac Tawish pentru a-și cumpăra o armă. Acesta era un om John B. Squeamish, negustor de terenuri, care se mutase în oraș acum cinci ani și despre care se spunea că ar fi făcut avere „în fel și chip”. Acesta cumpără însă un elegant pistol automat și numai cincizeci de cartușe. „Mulțumesc, sînt un destul de bun ochitor” zise politicos, cînd proprietarul armurării îi oferi o cantitate mai mare de gloanțe pentru exerciții. „Pe vremuri, mă foloseam de armă destul de des și, ca să zic așa, cu plăcere. Sper că nu mi-am pierdut încă îndemnul”.

Începînd din ziua aceea, armurăria domnului Mac Tawish deveni din ce în ce mai vizitată. Zilnic veneau noi clienți să-și facă rost de arme; în majoritatea cazurilor comandau arme mici, deseori însă se cereau și puști cu gloanțe sau cu alicie.

Atît oamenii din oraș cit și cei din împrejurimi, crescătorii de păsări și crescătorii de vite din fermele risipite în lungul și în lăutul regiunii, simțiră brusc nevoia de a se înarma. Nici unul dintre ei nu-și justifică comportarea, veneau fără explicații, deseori cam fisticăți, apoi după câteva clipe plecau ușurați de clișee și gloanțe sau cu cite un pistol automat în loc.

La marginea orașului, în dărăpănăturile izolate și în carierele părăsite, împușcăturile tunau ca pe un poligon de tir, cînd bărbații din oraș exersau minuirea armelor și numai ceva mai slab sunau împușcăturile bărbaților singurateci de la fermele de legume și de păsări, dintre care unii fuseseră convinși că vechea pușcă de vîntoare, menită să-i bage în sperietze pe hoți, le va ajunge pînă la moarte.

Mulți se mirară, dar tăcuseră. Alții se mirară și mai mult și iscodiră pe ici pe colo, dar fără nici un rezultat. Bărbaților care începuseră să se înarmeze, așa din senin și la bătrînețe, nu le plăceau întrebările indiscrete și în nouzescismă la sută din cazuri dădeau asemenea răspunsuri încit curioșilor le trecea pofta să mai insiste.

Așa merseră lucrurile pînă în octombrie 1952; și zeii știu cum s-ar fi terminat toate astea, dacă micul Martin Mac Tawish, fiul armurierului n-ar fi căpătat pe nedrept, la 22 octombrie, o chelfăneală stranie.

3.

De fapt, taina fu explicată pe baza unei erori. Proprietarul armurării găsi, cu două ore mai tîrziu, cei treizeci de dolari (de al căror furt își bănuise propria odrasă) sub prespapierul de piatră, unde, distrat, îi pusese el însuși.

Deoarece, în primele momente după descoperirea furtului, crezuse sincer că micul Martin îi luase banii, îi trase o mamă de bătaie după toate legile scoțienilor economi. Și după fiecare lovitură zdrăvănească cu cureaua îl întrebă: „Unde ai pus banii, zdrăvănele, unde i-ai pus?” „Niciieri, tăcîndu-și urla Mac Tawish junior, ca din gură de șarpe, „nici nu l-am văzut măcar”.

Cureaua suieră din nou, căzu cu o plesnitură, iar micul Martin Mac Tawish scoase un urlet de se cutremurară pereții.

„Și din nou, cu răbdare și aproape cu tristețe, negustorul întrebă: „Unde ai pus banii, secătura? Ai să spui o dată?”

Sfichiuitul și ponciturile curelei îi urletea băiatului alterna cu aceste întrebări lipsite de patimă, pînă cînd bătrînelul îi amoriși mina. Atunci îl dădu drumul bălășului, își încinse pînelul cu cureaua și spuse: „Știu eu ce însemnă asta, n-avea tu griji. Te-a strînat hîmătatea mea — recunoaște bălășul hrăpăreț! Tăcînd și-a ținut cuvîntul, și-a plătit după cum ne-a fost învoială și tu ai devenit un mic capitalist și și-a venit pofta să te îmbogățești mai repede; de aceea mi-ai furat cei treizeci de dolari. Ai crezut că tăticu' n-o să bage de seamă. N-ai știut însă că țin cont de fiecare cent, de fiecare dolăraș, darmit de treizeci de dolari. Ei, te-ai înșelat, după cum vezi. Și mie nu-mi rămîne decît să mă despăgubesc, fie și parțial. Îți confies purcelușul, derbedeule”. Zicînd acestea deschise un sertar al biroului său, scoase din el o pușcăluță nichelată de forma unui purceluș. O scutură pînă zornăi de formă unui purceluș. Nu e în el nici măcar o treime din suma pe care mi-ai strînat-o, dar mai bine ceva decît nimic...”

„Tăcînd”, zberă bălășul. „Eu într-adevăr...” Se rugă și urlă de s-ar fi îndoușat și pietrele; bătrînelul însă fu de neînduplecat. Și așa, băiatul trecu de la urletul și sciincitului neputincios la un ton mai normal și pînă la urmă zise logic: „Tăcînd, eu nu ți-am luat cei treizeci de dolari. Ce este în purceluș am cîștigat cîștigăt, asta tu o știi prea bine. Și dacă nu-mi dai imediat înapoi purcelușul, atunci...”

„Atunci, ce?”

„Atunci o să mă duc la poliție și o să spun cum am cîștigat bănușii din purceluș!”

„Mă!”

Martin Mac Tawish senior bagă purcelușul înapoi în sertar, străbătînd camera din două salturi și întinse mina să-și apuce odrasla. Băiatul, care stătea aproape de ușă cu mina pe clanță, fu însă afară înainte ca tatăl lui să parcurgă jumătate din distanța dintre el și ușă. Și deoarece nu voia să guste din nou cureaua, zbură pe scări ca un fulger roșcat scoțiano-american, o zbughi în stradă, ocolind în fugă blocul și coti dispărînd după colț. Acolo se izbi de un domn gras căpăținos, cu niște sprincene foarte asemănătoare

cozilor de pisică și cu niște mustăți pleoștite de morsa; și cum era pornit îl arătă cu degetul și strigă:

„Dumneavoastră ați fost al doilea!”

Bărbatul cu mustățile de morsa se holbă la el.

„Ce am fost?”

„Al doilea la rînd!”

„Al doilea ce? În ce rînd?”

„Al doilea căruia i-am scris”

„Și ce mi-ai scris?”

„Scrisori de amenințări, domnule Pigtail”.

„La te uită, mă cunoști?”

„Cum să nu! Dumneavoastră sînteți domnul Pigtail care crește porci. Și locuți în Valea Lungă, după deal, dincolo de moșia domnului Lubber. Cum să nu vă cunosc dacă v-am scris doar...”

Și așa ieși totul la iveală.

Micul Martin Mac Tawish, căruia încet-încet îi trecură usturimea, părerea de rău și minia, își șterse cu colțul minicel urmele de lacrimi de pe fața pistruiată.

Acum ar fi vrut s-o ștergă; începuse — așa cum a declarat mai tîrziu — să-și dea seama că se păgubește pe el însuși păgubind armurăria tatălui său. Dar grasul domn Pigtail și-l asigură, apucîndu-l de guler și zise: „Tu ești al lui Mac Tawish, nu-i așa? Al ăluia care are armurăria de după colț?”

„Da”

„Și ce ziceai că mi-ai scris?”

„Nimic. Eu... numai așa domnule Pigtail”

„Bine. Să mergem atunci la poliție. Așteaptă numai să-mi încuri Fordul, să nu-mi plece careva cu el...”

„Atunci eu... am să... dar n-o să spuneti nimănui nimic, nu-i așa domnule Pigtail?”

„Se înțelege că nu. Vorbește. Sau știi ce? Hai cu mine în mașină să-mi povestești acolo totul. Cel puțin n-au să se holbeze oamenii așa la noi...”

Și acolo, sub acoperișul vechiului Ford, povesti micul Mac Tawish ce știa. Și pentru că apoi grasul domn Pigtail, ca ațîța alți bărbați, nu se ținu de cuvînt și un sfert de oră mai tîrziu se duse cu povestirea și cu bălășul la poliție, începură a doua zi să se pună în mișcare roțile așa-numitei justiții, zărele începură să scrie, iar oamenii începură să ridă printr-înjurături. Și așa...

4.

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

„Ei”, zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurării Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!”

OPINII

Cititorii sint rugati sa trimita in scris la redactia noastra parerile si observatiile lor in legatura cu problemele pe care le ridica aceasta schita, precum si cu alte probleme din viața tineretului si cu modul cum trebuie ele oglinzite in paginile literare.

NICOLAE VELEA

Lui Duminică I s-a părut, deodată, că s-a grăbit. Și-a zis că are prea puțin timp în urmă și prea mult înainte și că poate să se mai adănească. Că prea trăise iute. Ajunsesse cel mai bun șofer al raionului, lucra la cea mai bogată gospodărie și, de vreo două ani, la marile sărbători, conducea singurul car alegoric care delia prin orașul reședință de raion.

Comuna Lupoaia, unde lucra Duminică, fusese numită, pe vremea, mai demult, comună fără cimitire. Aceasta voia să însemne că oamenii de aici nu muriau nicăieri, — muriau în închisori. Se ajunsesse până acolo că fetele nu primeau să se mărite cu vreun băiat, dacă acesta nu fusese închis măcar o jumătate de an. Oamenii tăiau sima de telegraf și-și prindeau cu ea ulucile gâdului. De-a curmezișul unui cot al șoselei, numit Șipotele, copii legau seara niște sirmă subțire, pretrecând-o pe după trunchiurile a două sălcii. Sima releasea gîtul cititor care trecură noaptea pe motocicletă.

Cînd Duminică fusese repartizat aici, la gospodărie, comuna se scuturase de toate acestea și oamenii se indulciseră. Se ridicaseră case noi, împrejmuite de ziduri cu ornamentații care — numai zidurile — costau peste cinci mii de lei. Trecurse timp de cînd nu se mai pomenise că cineva și fi scos cuțitul, iar milițianul Obrea era văzut des mesticind, acasă, aluat pentru prăjituri. Și era o frumusețe să-i fi numărat serile, pe Costică, președintele colectivei, pe Nanu, președintele cooperativei, sau pe Marin Rece — un brigadier zootehnic, cum refuzau imberbele unora care-i chemau, după isprăvirea lucrului, să treacă pe undeva ca să ia cite ceva. Ei spuneau, cu o hotărîre mîhnită, că nu se poate, trebuie să mergă la școală „au seral”.

Și înălțarea lor de seară, fiind cumințe și cuvîndos subțiraș pentrî în care se aflau cărți și caiete, — l-a amăgit pe Duminică. Graba lor — oameni cu ani încă o dată decât ai lui — de a ajunge undeva pe unde trecură, l-a făcut să creadă că el se mai poate odihni și răsăta. Că mai poate trăi, un timp, provizoriu.

El era foarte tînr, trebuia să împlinească peste puțin timp douăzeci de ani, îl mai dureau încă ochii de amintirea bionului auriu cu mălai întins peste gard, — de un vecin avut — în timpul secetei din 1946, pentru un ferăstrău, un clește, un ciocan și un oerc de cauciuc cu care se juca el.

Și de cite ori — toamna — veneau ploile și șanțurile se umpleau cu apă, iar pe apă plutau bucăți de cacean sau așchii — pe el îl năpădeau tristețea. Cînd fusese mic — în primele clase primare, — el nu putuse umări, mergînd spre casă, la un loc cu ceilalți copii, kilometri întregi, ce se întîmpla cu o așchie sau un cacean, și să puie pînătoare pe care mergea mai departe și nu se împotmolește sau nu rămîne în vreo viltoare.

El și fratele-său aveau aceeași pereche de opinci și trebuia să alege iute acasă, să i le dea; frate-său înveta după prînz.

Mai întîi se împrieteni cu Șoalcă, un mecanic tînr de la moara electrică. Șoalcă locuia la părinți, avea o cameră a lui și Duminică își prăpădea nopțile aici, jucînd table. După ce părinții lui Șoalcă au făcut țuica, el juca în pivniță, la răcoare, lingă butoi. Într-o vineri o pomiră de dimineață și o țînură toată ziua. Pe la jumătatea prînzului, pică pe la ei Tăchioaia, o bătrînă care de la o vreme trăia fără căpătîi. O zgornise din casă gineri-său — un „netransformat și un hulgănist” — cum îl beștelea ea, pe drept, — fiindcă acesta mai eleriga după avere și nu intrase în gospodărie. Ea le cerea o cană cu rachiu, că zicea că are limbrici și vrea să-i ineca. Tăchioaia bea și se uita la ei cum joacă. Cîștiga mereu Șoalcă. Duminică, enervat, odată, cînd Șoalcă ridica ultimele table, îi spuse Tăchioaiei:

- Il vezi, iar a pierdut. Nu-a mai rămas cu nimic.
- Vezi cum faci, ciocule, îl căină Tăchioaia. (Ținea cu Șoalcă — bea țuica lui).
- Șoalcă rise și învinse iar. Dar după încă trei partide, cîștigă, timp în care Duminică ridea de el, rîdea vînt de neoc, vîzînd că pierde și Tăchioaia îl căina. Șoalcă nu mai putu și începu să-i explice că bate cine rămîne mai întîi fără nimic. Dar ea, singurul lor spectator, nu vru să creadă. Cum să bați dacă rămii fără nimic? Cîștiga, cîștiga mereu Șoalcă și Duminică ridea cu răutate, de-i clătănneau dinții în gură, și zicea că pierde:
- Iar pierduși.
- Cum pierdui, mă?
- Păi mai ai ceva?
- Și care e regula?
- Regula, neragula, rămăneși fără nimic.
- Ciocule, vezi țăico cum faci..., îl aolea Tăchioaia. Și după alte partide:

— Uită-te la el, cum iar le pierdu pe toate, o chemă Duminică pe Tăchioaia să se uite.

— Ce jucăm noi aici mă? — țipa Șoalcă.

— Table jucăm?

redem că unele rezerve tacite ale criticilor de a nu se ocupa de scriitorii tineri decât la datele festive ale apariției volumelor acestora, cînd au sentimentul că îi „descoperă”, sint de natură să dăuneze formației și creșterii permanente a puterii artistice. O tendință, în bine sau în rău, în activitatea tinerilor, trebuie sesizată critic. Se răspunde de obicei că dezavantajul acestei operații ar fi lipsa perspectivei generale, aprecierile privind o unitate prea restrînsă din operă. Nu vorbim de poezile cuiva publicate sporadic, pentru că așteptăm volumul, ca atunci să spunem că ar mai fi trebuit lucrat, cînd, de fapt, puteam spune asta în timp ce poeziile erau publicate în presă. În felul acesta, critica rămîne în urma fenomenului literar. În loc de a-l însoți, cum e firesc, îl consemnează, doar.

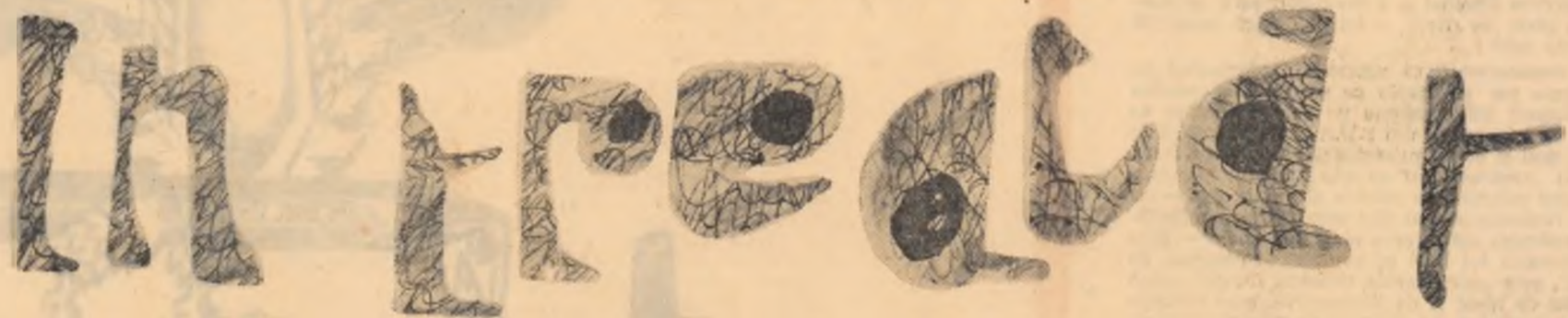
Se publică mai jos schița unui tînr talentat, care se află în faza unor adevărate experiențe creatoare, încercînd o modalitate originală de zugrăvire a unor aspecte ale realității. Ea se încadrează într-un efort mai vechi al lui N. Velea de a aborda o proză de probleme. Ideea este urmărită în rostogolirea ei greoaie, bolovănoasă. Emoția este rece, nu însă fără o precipitație nervoasă. Scriitorul are o inspirație lucidă, care duce uneori în proza sa la o atmosferă uscată, lipsită de vibrații. Frenetia scriitorului e cerebrală. Ceea ce se reține din primul moment în scrisul lui Velea este sentimentul unei viziuni proaspete, care coolește drumurile arhicunoscute, încercînd să desfunde căi noi către sufletul omenesc. Dar el uită citeodată că aceste desteleniri trebuie să urmărească o linie de legătură cu punctul inițial, fără intreruperi, ori ajungerea la un capăt neprevăzut. Faptul în sine din schița în treacă, poate nedumeri. Pentru că se pătrunde brusc, într-un univers de probleme insuficient încă tratate de scriitorii noștri. Căzul e izolat, fără putere de generalizare. Însă faptul de viață nu e minor. Nu e nici un fapt divers, deși pare astfel. Tocmai pentru că sunează că Velea scrie nuvele și schițe de probleme, aici trebuie avută în vedere problema de viață pe care o ridică schița de fapt: conduita morală superioară, răspunderea gravă a tinerilor de azi, în viață, cărora le este incompatibilă trăirea „provizorie”, superficială. Personajul, un tînr, Duminică, este un cumul de energie. E la vîrsta cînd „are prea puțin timp în urmă și prea mult înainte”, dar cînd i se pare că a făcut prea mult și prea devreme. Tine-rețea lui și-a revărsat din plin roadele. E șoferul numărul unu al raionului. Din această cauză gîndeste că și-a creat un spațiu suficient de timp liber cînd „mai poate trăi, un timp, provizoriu”, că se poate „odihni și răsăta”. Viața contemporană i-a deschis o perspectivă nemărginită de asensiune și de realizare a idealului. Personajul a avut în existența lui, însă, un singur puse pe care l-a urcat, dar de acolo este într-o vespnică coborîre. Conflictul iese din această cădere nefirescă de la o altitudine superioară a vieții. Stagnarea înseamnă pentru Duminică o sinucidere lentă. Pentru că traiul „provizoriu” nu intră în ordinea firească a unui tînr al zilelor noastre. Provizoratul în viață înseamnă o autoanulare. Aici însă Velea era în măsură să dea conflictului o acoperire mai plină de viață, pentru a crește gradul de verosimilitate. Schița este, într-un fel, o replică la literatura omului de prisos. Dacă el, ca individ, rîvnește la o asemenea condiție, viața îl respinge, stigmatizîndu-l. Fenomenul e expurgat de la sine de către organismul moral sănătos al societății noastre. Însă naratorul, iarăși dintr-un exces de inovație, merge cu dezinvoltură spre o motivare cu orice preț originală, căutînd să interpună argumente hazarde, unele de-a dreptul groțesti. Relatarea nebulii lui Duminică, atunci cînd pleca din plăcere cu tractorul sau

cu camionul la cîmp ca să vîneze iepuri în lumina farurilor, sau visele criminalistice ale Adinei parcă ar fi din schițele lui Urmuz. Nu numai aici, dar peste tot se resimte un decalaj între sensul teoretic al schiței și procedeul artistic. Se adaugă la asta un stil de notații foarte variate și, uneori, ciudate. Credem, de pildă, că simbolul despre cunoașterea pînă la jumătate a Adinei e discutat cu o notă de vulgaritate. Ce rost are atîta discuție între cei doi tineri, despre cunoașterea numai de la briu în sus? Pledoaria sa, din aceste motive, sărăcește. Biografia omului cu viața provizorie nu mai înserie nimic elevat. E un joc cu viața; viața devine o vespnică glumă. Provizoratul înseamnă destrămarea, fibră cu fibră, a existenței sale. Pînă unde continuă procesul? Continuă la nesfîrșit? Da. O frînă se ivește în dragoste. Adina îl oprește în cădere, dar pentru cît timp? Pentru că nici ea n-are această putere miraculoasă a dragostei. Totuși, nici acum Duminică n-ar fi definitiv pierdut.

Însă pentru el și aceasta e tot un provizorat, ceva întîmplător și de moment. Viața vrea s-o ia ca pe o gratuite amuzanță.

El caută încă timp pentru a-și suspenda existența într-un plan ireal. Conflictul amenință însăși rațiunea de a fi a eroului. Jocul cu viața se precipită. Pînă unde duce această evadare din tine însuși? Poate există un provizorat al neadevărului, o vîrstă a nedefinitului. Velea conduce conflictul pînă la punctul tragic maxim. Trăirea în neadevăr înseamnă țeserea din viață, termenii fiind ireconciliabili. Însă autorul nu mai dă personajului său puțința de integrare în viață. Momentul final, din dorința ineditului și a neprevăzutului, este uniform. Personajul nu se mai poate salva. Căderea e prea adîncă. Aici cred că Velea a căzut într-o literatură a tragediei groțesti. Neverosimilul iese la suprafață. Motivarea artistică a unei concluzii, teoretic arbitrar, pe care și-o impune, este prea naivă. În loc ca Duminică să caute a ieși, cu prețul unor jertfe supreme, la lîmanul adevărului, el caută ca un halucinat un posibil locșor unde ar mai putea să fie „puțin neadevărat, petrecut în treacă”, ca moartea Adinei să rămîină un joc, un provizorat, ceva în treacă. Cu toate călăriile de efect, finalul e strident și, în ciuda ororii lui Velea, de scheme, e schematic. Pentru că oamenii care îl ocrotiseră, precum și „înlesnirile vremii”, formează o armătură sufletească solidă care nu se prăbușește sub apăsarea acestui conflict. Eroul se scufundă în moarte ca fiind singura soluție care îi mai stă la îndemînă. Or, aici autorul era în măsură să dezbătă viu această situație, dîndu-i o rezolvare clară și semnificativă, în perspectiva ideologică a epocii socialiste. Dar finalul schiței transformă conflictul într-un caz improvizat, fără putere de generalizare. Perspectiva e închisă de o viziune neagră. Asemenea cazuri ar fi mai apropiate de boșnavii de plicticăală din romanele burgheze contemporane, decît de „etanolul sănătos și de clootul revoluționar al generației noastre de tineri. Scriitorul adoptă o poziție obiectivistă, lăsînd conflictul să se desfășoare sub puterea unei fatalități care nu poate fi înfrîntă. Căci interesant ar fi fost dacă în această gradatie a prăbușirii prin jocul de-a viața, după ce e încercat atîtea formule: chefurii, cărți, dragoste etc., găsește un rezim în forța socială, încadrînd conflictul într-un anghrenu social larg. Altminteri, evadarea din scheme, îl duce la improvizarea unor alte scheme. Conflictul este lipsit de o atitudine pozitivă a autorului. Primul șofer al raionului aluneacă, pînă la distrugere, în absența oricărui sprijin al colectivului uman. Acest final sărăcește pe loc conflictul și îl restrînge. Un argument neadevărat aici este aproape fatal, cum îl este și lui Duminică.

Marin Bucur

— Și care cîștigă la table, cîștigă ala care termină primul? se zăboia Șoalcă nepuțincios, pentru că Duminică zicea că nu, și Tăchioaia îl îmbrăbia și-l sfătua să arunce oastele, în colțurile care i se păreau ei mai norocoase.

Șoalcă murea și se căznea să piardă. Nu pierdea. Jucară așa pînă seara, unul muncindu-se să piardă, altul să cîștige — fără să poată — și Tăchioaia începuse să plîngă vîzîndu-l pe Șoalcă isprăvînd mereu primul. Lor le tremurau și minile, și capetele, și picioarele de inverșunare.

Pînă cînd, pe amîndoi în aceeași clipă, — îi podidi singele pe nas.

După ce se sterseră și se liniștiră, Duminică îi spuse, cumsecade, lui Șoalcă.

— Bine că ne lăsărm singe.

— Păi dacă intrăm într-o situație fără ieșire..., în-cuvîntă Șoalcă.

Pe urmă, Duminică era văzut în unele nopți a-lergînd cu mașina pe cîmpia Frumoasei ca să prîndă iepuri în lumina farurilor. Pînă la cooperativă, depărtare de vreau kilometru, el nu se ducea niciodată pe jos ca să-și ia țigări. Se ducea fie cu mașina lui, fie cu vreun tractor.

El făcea toate acestea cu sîfial și curiozitate. La început mustrîndu-se pentru ele, apoi mîndru-se că-sînt îngăduite și nu i se întîmplă nimic înfricoșător de rău, așa cum se aștepta citeodată. Cînd au venit și observațiile, el le-a primit tot plin de curiozitate.

Intrebîndu-se dacă vreuna din faptele săvîrșite — și care anume — avea să aibă vreo înfrînire asupra restului vieții lui.

Și le continua.

Astfel ajunse Duminică să fie trecut la cărătul laptelei și ouălor gospodăriei. (Cei din conducere, vîzîndu-i în fiecare dimineață obrazii cocooșiți de nesomn, se gîndiseră ca, pentru a-l feri de vreun accident, să-l treacă la transportat lapte și ouă, pentru că încercîndu-l obliga să meargă încet).

Dar înainte de aceasta s-a mai petrecut ceva.

Într-o zi de sărbătoare, cu ocazia unei excursii, Duminică a cunoscut-o pe Adina Gheorghie, tehniciana agricolă de la Statul din Cuca, — o comună vecină.

A cunoscut-o pe muntele, către care se făcuse excursia, — muntele Frunții. Pe vîrf era o ceață groasă și ei nu se vedeau decît de la mijloc în sus. Plictoarele nu se observau și, mergînd, toți păreau cu plutec.

Cînd a văzut-o prima dată pe Adina, lui Duminică i-a pierit ochii veselie. Avu zguduirea o ceva presimțit și deveni tăcut și sfios.

La întoarcere, Duminică o luă pe Adina în cabină. Pe drum, țîrziu, îi spuse, căuînd să fie vesel:

— Noi ne-am cunoscut doar pînă la jumătate.

— Cum pînă la jumătate?

— Păi..., ceata. Era ceață pînă la briu.

— Și? Acum nu mai e ceață, răspunse ea îngăduitor.

Adina Gheorghie era foarte mîndră și mîndria o făcea să tie — sau uneori numai să pară — supărat, de îngăduitoare.

Duminică ar fi vrut să mai spună ceva — o vorbă sprintenă pe care o găisise — legată de lucrul știut că prima impresie rămîne și că ea, pentru el, o să fie o jumătate de persoană. Dar îngăduința din tonul ei îl intimidă, ceea ce plănuiise să spună i se păru greoi și nu mai vorbi.

Peste citeva zile, Duminică își făcu drum prin Cuca, la ora cînd știa că se termină lucrul la Sfat. O vazu pe Adina în fața Sfatului. El oprî mașina în dreptul cooperativei, intră acolo, stătu puțin timp fără să cumpere nimic și, cînd ieși, o întîlni pe drum.

— Hai noroc la o întîmpină el și, sîlîndu-se să pară neapăsător, păru supărat.

— Bună ziua.

— Ce faci?

— Ce să fac...?

Lui i se păru că ea se poartă iar îngăduitor și întrebă enervat:

— Păi ce faci după servicii?

— Ce te privește?

— Uite că mă duce acasă.

— Uite că mă duce acasă.

— Te duc eu cu mașina.

— Lasă că am bicicletă.

— Păi dacă eu îți spun că te duc cu mașina? Te duc cu bicicletă cu tot, izbucni el, cu un fel de disperate.

Disperarea lui o miră și o descumpănă pe Adina și Duminică, atenți, observă faptul. Apucă repede bicicletă, o aruncă în mașină și deschise ușa cabinei.

— Pațim!

Pe drum el se linișți, dar închîndu-și și ochii înțerea lui o încovalise, căută s-o prelungească.

Spuse, încordat și nefiresc de poruncitor:

- Pe culme, acolo, te-am văzut numai pînă la jumătate!
- Mi-ai mai spus.
- Nu vreau să te cunosc numai pînă la jumătate.
- Dar de ce?
- Ai să te faci mai frumoasă pe urmă, zise el așa.
- De unde-ai fi știind, întrebă ea înveselită deodată.

— Ai să te faci, pe cuvîntările mele că ai să te faci, se jură Duminică, cu cel mai nou jurămint al lui.

— Nu prea cred. O veșnică a mea s-a mîrîtat. M-am uitat la ea, pe urmă, la o zi după nuntă, și n-arta nici mai frumoasă, nici mai urtă.

Și Adina începu să rîdă. Duminică o simți iar îngăduitoare, vazu că a pierdut și cloxonă lung, supărat, — și n-o mai auză rîzînd.

A doua zi o căută, o găsi, Adina nu se mai sui în mașină și merseră pe jos. În dreptul unui loc pustiu, el o prinse în brațe și o sărută. Ea se zăbuți pînă cînd Duminică îi desfăcu buzele. Aici brațele îl mai zăvîrnă de două ori, împotrîvindu-se, apoi se mulară și înclinără și ea închise ochii. Pe urmă Adina îl apucă de urechi, îl depărta față, și o privi atînt de parcă ar fi vrut să-și amintească ceva. Îl îndepărta supărat cu palmele, se întoarse și porni spre casă.

Duminică mergea tăcut pe poteca din partea cealaltă a șoselei. Merse un timp, tuși de două ori cu demnitate și se întoarse fără să-și spună nimic.

N-o mai căută aproape o săptămînină. Zăcea de neocaz pentru că fusese trecut la cărăt lapte și ouă. Adina suferi crezînd că el își închîpuie că a încetat-o și că ea altă o fost — o întîmplare pe șosea.

Veni să caute ea și și-și spună că nu e așa.

Îl găsi pe Duminică în curtea gospodăriei, așteptînd să i se încerce microbuzul cu lapte. Sta rezemat de un braț pe care, sus, acolo unde începeau crengile, era bătută o placardă cu litere desenate, care îndemna la buna întreținere a tractoarelor.

Adina se năpusti la el și după citeva cuvinte, îndrîjirea e domeni din pricina divurilor lui moi și obosite.

— Ți s-a întîmplat ceva acasă? se sperie ea, și se miră că se speriasse.

Duminică își frecă ochii cu degetele, fiecare ochi cu cite un deget, și se uită la ea, depărțînd și cu degetele și cu ouălele și în gîsi veselie. Adina își dădu seama de schimbare, înto și cînd el o întrebă:

— La ascultă, tu mă visezi noaptea?

— Nu.

— Nu? De ce?

— Te-aș omări.

(Ea se rușina și se minia cînd vreun bărbat i se strecura în vise. Nu-i scăpase nici unul teafăr. Dacă se trezea cumva pe la mijlocul visului și îl îi scăpa, — se răsucea pe cealaltă parte, înnoada îndrîjita povestea din viș pornind de la vreun amănunt și pînă la urmă tot îl ucidă).

— Ce vorbești? rise el, după ce Adina îi povesti citeva amoriuri. Păi atunci, află, că țți la mine... — Da, spusese ea simplu și fără apărare.

Risă, încurcări și căutură, sîlînci, să vorbească despre altceva.

Lor li se părea că e prea devreme, e plictisitor, să se arate celuiilalt, așa cum sint, întregi.

Începură să-și trimetă scrisorile foarte triste, rîzînd. Cînd vreunui îi scăpa vreo destăinuire mai neapăsătoare, oalțălt o respingea la fel, rîzînd.

Se simțeau protejați de ceea care le îngăduia un joc de-a alții și de-a altceva, le îngăduia să mai zăbovească puțin alături de ei înșii, așa cum erau de fapt. Și le mai îngăduia — credeau ei — și refacerea o ceea ce ar fi trebuit să fie.

Voiau să nu mai trăiască o vreme în treacă, nedefinitiv, și nu bănuiau primejdiile închise în jocul lor.

Odată, Duminică veni obosit și supărat, după o noapte prăpădită cu Șoalcă. Adina era și ea nedormită. Cu o zi înainte, la gospodăria din Cuca, fusese tăiat un cal frumos care ei îi plăcea și carnea lui fusese dată la puil de găină. Un tractorist neatent călcăuse și îngropase sub șenile cițiva din puil care mincaseră din carnea calului. Pe oca o supărăse lipsa de rost a întîmplării; veniseră tractoarele, făcuseră de prisos caii, îi trimiseră în gușile puilor de găină și apoi, pe cițiva, tot un tractor îi omorise.

Duminică veni cu microbuzul. Trebuind să meargă la Săuca să ia niște lapte (mașina celor din Săuca se stricase), trecea prin Cuca.

După ce Adina urcă, Duminică zise, din obișnuință, o vorbă la întîmplare:

— Nu mai știu dacă ț-am spus, că sint insurat.

Dar vorbi atît de răgușit și de apăsât încît înțeleul vorbelor nu mai părea să cadă — sau Adina obosită, nu-l mai căută — alături de ele.

— Chiar ești? întrebă ea tot apăsât.

— Sint, sint să mă trăznească și să mă calce dacă nu sint, spusese el, pentru prima dată alt jurămint.

— Și chiar ești? îl rugă ea blind și subțire.

— Sint! Află că sint! minți Duminică neglijent, gîndindu-se în altă parte.

— Atunci... și Adina deschise ușa și sări din mașină. Duminică mai merse puțin. Apoi se întoarse.

Se găsi răstignit, cu spatele înfrînt într-un țărș de lemn. (Era la un covor și se șoseaua avea brone mici de beton). Dar unele dispăruseră și fuseseră înlocuite cu țărșii. Adina avea brațele moi, întinse în părți.

Duminică o apucă de umeri și începu s-o salte.

— Ușor, spusese ea, parcă atipită.

Pe urmă, trupul ei tresări, mai tresări o dată, se destînsă și încremenî.

Duminică rămase cu atît: — că s-a petrecut ceva adevărat, dar s-a petrecut prea ușor ca să fie adevărat.

O urcă în mașină și o rezemă în dreapta, de ușă. Mergea spre Săuca.

În dreptul dispensarului oprî. O luă în brațe și o duse înauntru. Pe scări întîlni o femeie.

— Dumneata nu vezi că a murit? întrebă ea.

Duminică se întoarse fără să mai intrebe.

Cînd ajunse în Săuca nu-și mai putu aminti unde e gospodăria.

O apucă pe un drumeaș, merse mult pe el și se desmetici țîrziu, cînd înceară să urce pieptul unei coaste. Nimeri gospodăria țîrziu, — se înnoptase de mult. Aici găsi doar un paznic. Acesta îl îndrumă.

Duminică urcă în mașina citeva bidoane cu lapte, de celelalte uită și plecă.

La întoarcere nu mai oprî în Lupoaia. Singurul lucru pe care îl știa era că poate merge mult pentru că avea benzina.

Apoi începu să audă cum capul Adinei se izbea de geam. Se strădui timp mult, să-și amintească cine e lângă el. Cînd descoperi că e Adina, oprî motorul. Îl porni, căuîndu-i și numele de familie. Apoi nu mai vru să-l găsească, dar țimpla ei izbea mereu geamul și el îl află.

Împresărită rezervorul cu benzina și lăsă bionul în drum. Mergea foarte repede, căuînd să ajungă cît curînd la un loc, o bucăcișă oricî de mică de pămînt, unde tot ce se întîmplase mai putea fi puțin neadevărat, petrecut în treacă.

Capetele bidoanelor sărîră și în urma mașinii rămîneau dire de lapte. Merse mult, fără să știe cit, pînă ajunse la un mal în fața lui, o apă, dar nu vedea că e mare și nu știa că e Dunărea.

Nu oprî, își spuse că n-are timp să zăbovească. Mașina pluti o vreme, apoi începu să se umple cu apă și se scufundă. Împrejuri totul era alb, — mașina era înfrîșnată în dire de lapte. Pe Duminică, albul acesta îl ameli și le începuț îl înspăimîntă. Apoi îl bucură — el își spuse că a găsit locul acela unde tot era neadevărat și reparabil, nu se putea să existe riuri de lapte în care să te mai și îneci, și rugă liniștit pe cineva să oprească jocul, ajunge.

Duminică începu apoi să înceapă deznădăduiț volanul în dreapta, apoi spre stînga, spre locul unde, credea el, că viețile lor ar fi putut fi luate de la început și alcătuite așa cum ar fi trebuit să fie.

Crezuseră că, orocotii de oamenii și de înlesnirile vremii în care trăiau, se pot juca mult și oricum.

Se jucaseră și cu viețile lor.

Adina Gheorghie și Duminică...

ILUSTRATIE DE EUGEN MIHĂESCU

